27 ИЮН 1991

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Тошкент ҳақиқати

Рўзнома 1928 йил 11 декабрдан чиқа бошлаган

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ ҚЎМИТАСИ, ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИНИНГ БОШ НАШРИ

№ 116 (10.112). • 1991 йил 19 июнь • чоршанба • Баҳоси 8 тийин.

ТОШКЕНТ ИШБИЛАРМОНЛАР УЧРАШУВИДА

Учрашув пайти.

А. ГОРОКРИК ва Р. ЖУМАНИЁЗОВ олган суратлар. (ЎзТАГ).

Одатдан ташқари қаттиқ ёққан ёз ёмғиридан сўнг янада покиза бўлган, чирой очган жумҳурият пойтахти биринчи «Тошкент ишбилармонлар учрашуви» қатнашчиларини самимий кутиб олди. 18 июнь куни «Наврўз» мажлислар марказида учрашув тантанали вазиятда очилди. Бинокорлар анжуман арафасида фойдаланишга топширган бу кўркам бино, шубҳасиз, шаҳримизга ҳусн бўлиб тушди. Жаҳондаги элликдан кўпроқ мамлакатдан келган ишбилармонлар худди шу ерда учрашганлигининг ҳам рамзий маъноси бор. Улар 300 дан ортиқ фирма, компания, корпорация, банкнинг вакилларидир.

Бир-бирини дўстона қисиб турган икки қўл «Тошкент ишбилармонлар учрашуви»нинг тимсоли бўлди. Ўзбекистон ССРнинг мустақиллиги тўғрисидаги декларация, сиёсий ва иқтисодий соҳаларда рўй берган туб ўзгаришлар жумҳуриятимизнинг халқаро бозорга мустақил чиқиши учун кенг истиқбол очиб берди. Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг яқинда бўлиб ўтган сессияси ҳам буни тасдиқлади. Сессияда бир қанча халқчил қонунлар қабул қилинди. Айни бизнинг шафқатсиз, баъзан эса асоссиз қонунларимиз ишбилармонликни ривожлантиришга халақит берар, хорижий тадбиркорларда ишончсизлик уйғотарди. Эндиликда жумҳуриятимизда хорижий сармояларга кенг йўл очиб берилди. Хорижий банклар ва компаниялар ўзлари сарфлаган маблағ беҳуда кетмаслигига, балки Ўзбекистон иқтисодиётини мустаҳкамлашга, ўзаро манфаатли ҳамкорлик асосида фойда келтиришига умид қилишлари мумкин.

Соат роппа-роса 15 да Ўзбекистон ССР вице-президенти, ташкилот комитетининг раиси Ш. Р. Мирсаидов биринчи «Тошкент ишбилармонлар учрашуви»ни очиқ деб эълон қилди. У Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримовга сўз берди. Чунки, айни унинг ташаббуси билан жаҳон бозоридаги машҳур компаниялар ва фирмаларнинг намояндалари Тошкентга келишди.

Ўзбекистон ССР Президенти
И. А. Каримов нутқи

Муҳтарам меҳмонлар!
Хонимлар ва жаноблар!
Ўртоқлар!

Жумҳурият аҳли номидан сизларни — Тошкент ишбилармонлар учрашуви қатнашчилари ва меҳмонларини қадимий ва доимо навқирон Ўзбекистон заминида муборакбод этаётганимдан ғоят хурсандман. Учрашувимиз ҳаммангиз учун самарали бўлишини тилайман.

Тошкент шаҳри халқаро учрашувлар маскани сифатида азалдан маълум ва машҳур. Аммо бизнинг бугунги учрашувимиз, яъни — кўплаб таниқли корпорация ва концернлар, компания ва фирмалар, банклар раҳбарлари, чет элдан келган ўнлаб тадбиркор кишилар, хуллас, Ўзбекистон вакиллари билан ҳамкорликни ихтиёр этган ва аллақачон ҳамкорлик қилаётган кишиларнинг учрашуви — ҳеч шубҳасиз, юртимиз тарихида муносиб ўрин топади.

Жумҳурият жамоатчилиги, ишбилармон давралар, бутун 21 миллионлик халқимиз сизларнинг Ўзбекистон иқтисоди ва маданиятини яқиндан билиш ва ўзаро фойдали савдо, иқтисодий, илмий-техникавий ва маданий алоқаларни мустаҳкамлаш истагингизни юксак даражада қадрлайдилар.

Жумҳуриятимиз, унинг пойтахти бўлмиш Тошкент шаҳри ҳақида қуйидаги гапларни айтишим мумкин:

— Бизнинг юртимиз Шарқ ва Ғарбнинг ўзаро савдо ва иқтисодий алоқалари тарихида, энг қулай географик ўрин тутиб келган;

— Буюк алломалар Беруний, Ал-Хоразмий, Улуғбек, Алишер Навоий, Бобур ва бошқа кўплаб улуғ шахсларни етказиб берган, бинобарин, жуда қадимий тарих ва маданиятга эга;

— қурилиш материалларидан тортиб, то олтингача — улкан табиий-хомашёвий ресурсларга, пахта, пилла, қоракўл, мева-резавор ва узум каби ғоят тансиқ қишлоқ хўжалик неъматларига эга;

— Бизда меҳнат ресурслари жуда тез суръатлар билан ўсаяпти. Халқимиз меҳнатни севади ва иш кўзини билади. Ўзининг анъана ва удумларини авайлаб асрайди.

Бугунги учрашувни очар эканмиз, М. С. Горбачев ташаббуси билан бошланган қайта қуриш, янгича тафаккур, ички ва ташқи сиёсат борасидаги янгича ёндашувлар халқаро ва давлатлараро муносабатларда ижобий ўзгаришларга асос бўлганини айтиб ўтишимиз керак.

Мамлакатимиз ва дунёда бўлаётган бу ўзгаришлар бизнинг кўзимизни очди, десам янглишмаган бўламан. Биз ўз иқтисодимиз, маданиятимиз ва маорифимиз оғир аҳволда эканини, халқимиз нақадар ночор шароитда яшаётганини яққол кўрдик.

Биз узоқ йиллар давомида ғоявий догмалар ва адашувлар тазйиқи остида яшадик. Ҳаётга тўғри келмайдиган чақириқлар ва шиорлар, «эртага яхши кун келади», деган қуруқ ваъдаларга ишондик.

Шу сабабдан, бизда иқтисод уйғун тарзда ривожланмади, ишлаб чиқариш кучларини жойлаштиришда бир ёқламаликка йўл қўйилди.

Шу сабабдан, жумҳуриятимиз халқ хўжалиги нуқул хом ашё етиштиришга мослашиб қолди, миллий даромад даражаси тушиб кетди, истеъмол бюджетида дефицит пайдо бўлди.

Шу сабабдан, давлат бюджетида етишмовчилик сезилди, жумҳурият халқининг долзарб эҳтиёжларини қондиришга хизмат этувчи соҳалар тузукроқ ривожланмай қолди.

Иқтисод борасида давлатлараро алоқаларни ривожлантиришдаги очиқлик, ўзаро фойдали иқтисодий ҳамкорлик қилиш учун шерикларни мустақил танлаш ва мафкуравий маҳдудликдан воз кечиш — фақат шу йўл билангина олдинга қўйилган қутлуғ мақсадга эришиш мумкин. Бизнинг бош мақсадимиз — **кишилар фаровонлиги, жумҳурият ҳудудида яшаётган барча кишиларга муносиб шароит яратиб бериш.**

Бу қутлуғ мақсад йўлида биз ҳеч нарсамизни аямаймиз. Бу мақсад кишиларимизни, ёшларимизни сафарбар этишига, уларга куч-ғайрат бахш этишига қаттиқ ишонамиз. Бу муборак мақсадга эришиш фикрида сизларни мамлакатимизга, жумҳуриятимизга таклиф қилдик, азиз дўстлар. Сизларга ҳамкорлик қилишни таклиф этиб, барча имкониятларимиз ва ресурсларимизни намойиш этиш ниятимиз бор.

Сизлар, ишбилармон кишилар дунёси учун бизнинг ўлкамиз, маданиятимиз, имкониятимиз ва ресурсларимизни кашф этишингизга имоним комил. Шу маънода сизларнинг улуғ тарихий вазифани адо этаётганингизни эътироф қилишимиз керак.

Иқтисодни ривожлантириш, қўшма объектлар қуриш ва реконструкция этиш, банклар ва суғурта идораларининг воситачилик ишларига сармоя сарфлаш ҳақида гап борганида бу ишларнинг муайян маънода таваккалчилик эканини ҳам яхши тушуниб турибмиз. Хуллас, сизлар бу ерда тадорик бошлаб, таваккал қилишга журъат этиб, сарфлаган маблағларингиз кутилган фойдани берадими ёки йўқми, сизлар сарфлаган сармоянгизга муносиб кафолатли фойда оласизми ёки йўқми, бу ҳақда ўйлаб кўриб бир тўхтамга келиш ўзингизга ҳавола.

Бироқ, мен ўз тарафимдан ва жумҳурият ҳукумати тарафидан сизларни ишонтириб айтмоқчиманки, бугун биз фақат миллий ва фуқаролик ўзлигимизни англаш туйғуси билангина эмас, айни вақтда аниқ ҳисоб-китоблар ва ишончли кафолатларга асосланиб иш кўрмоқдамиз.

Мен қуйидагиларни назарда тутаяпман:

Биринчидан, вазиятнинг нисбатан барқарорлиги, жумҳуриятни бошқариш ва унинг хўжалигини юритиш барча бўғинларидаги интизом ва тартиб, бизнинг назаримизда, ҳар қанча ислоҳот ва ишбилармонликнинг энг муҳим шартларидан биридир.

Иккинчидан, бизда аввало хизмат кўрсатиш соҳасидаги, қишлоқ хўжалиги, саноат, тайёрлаш ва таъминот ташкилотларидаги мулкчиликнинг ҳамма шакллари эътироф қилинган ва ривожлантирилган. Шу ўринда хусусий ва акционерлик (қўшма тижорат) мулкчилиги равнақига бизда ҳеч қандай шубҳа ёки иккиланиш йўқлигини алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман. Бунинг устига мулкчиликнинг бу шакллари бизда, Ўрта Осиёда ўзининг тарихий илдизларига эгадир.

Учинчидан, жумҳуриятимиз парламенти ташқи иқтисодий алоқаларни такомиллаштириш ва чет эл маблағларига кафолат берувчи бир қатор муайян қонунлар қабул қилди. Ҳукуматимиз томонидан эса иқтисодий тадбиркорлик эркинлигини таъминловчи ҳужжатлар тасдиқланди. Бизда қўшма корхоналар ташкил этмоқчи бўлган, бирор соҳага маблағ сарфламоқчи бўлган ёки воситачилик қилмоқчи бўлган кишиларга кенг имтиёзлар берилди.

Сўнгги вақтда бизда 50 та қўшма корхоналар тузилди. Ишбилармонлар уюшмаси ва шахсий хўжалик эгалари — фермерлар уюшмаси ташкил этилди. Республика бюджетидан уларга дастлабки сармоя сифатида ва айланма капитал яратиш учун 1 миллиард сўм маблағ ажратилди.

«Тошкент» савдо ва товар биржасининг расмий очилиши бўлиб ўтди. Швейцарияда савдо ваколатхонаси, Германия ва Америка Қўшма Штатларида эса ахборот-маслаҳат марказлари очилди.

Тўртинчидан, биз бор кучимиз, имкониятларимиз билан миллий аҳилликни, фуқаролар аҳиллигини, ҳар хил миллат ва диний эътиқодга мансуб бўлган одамлар ўртасида ҳамжиҳатлик ва ҳамкорликни кўз қорачиғимиздек асрашга ҳаракат қиламиз.

Бизнинг динга бўлган янгича муносабатимиз, диндорлар билан ҳамкорликка интилаётганимиз абадий қадриятларни — инсонпарварлик ва тинч-тотувлик, яхшилик ва адолат, одамийлик ва олижаноблик, хуллас, мусулмонликнинг маънавий ҳимматларини қайта тиклаш мақсади йўлида амалга оширилаётган ишлардир.

Биз чет эллардаги ватандошларимиз билан ҳамкорликни мумкин қадар кенг йўлга қўйиш, уларга таяниб ишлашнинг янги имкониятларини яратиш учун ҳеч нарсани аямаймиз. Бу йўлдаги ҳозирча мавжуд бўлган тўсиқларни бартараф этиш кераклигини ҳам яхши тушунамиз.

Биз, ҳурматли дўстлар, ўзбекча қилиб айтганда, катта ишнинг маслаҳат ошига сизларни таклиф этганмиз. Хорижий мамлакатлар билан сиёсий ва иқтисодий алоқаларни мустақил амалга ошириш соҳасида очилаётган илк имкониятлар доирасида ҳам кўп иш қилса бўлади. Бу соҳада ҳамкорликда қилинадиган катта ишларнинг пойдеворига асос солишимиз мумкин.

Бу тадбирлар ҳозирги кунда имзоланишга тайёрланаётган мустақил давлатлар Иттифоқи Шартномаси лойиҳасида ҳам кўзда тутилган.

Биз бу тадбирларни жумҳуриятимизнинг янгиланган иттифоққа мустақил давлат сифатида кириш-кирмаслигини белгилайдиган асосий шартлардан бири, деб ҳисоблаймиз.

Азиз дўстлар, ҳаммалариngизга яна бир бор сиҳат-саломатлик, ишларингизга омад ва барака тилайман.

Эътиборларингиз учун раҳмат!

* * *

«Наврўз» марказига тўпланган тадбиркорлар жумҳурият президентининг нутқини қарсаклар билан кутиб олишди. Бугунги кунда шуни ишонч билан айтиш мумкинки, кўп масалалар юзасидан ўзаро фикрга келинди, халқ хўжалиги мажмуининг амалда барча тармоқларига тегишли икки юздан ортиқ ўзаро манфаатли таклифлар тайёрланганини айтишнинг ўзи кифоя. Тадбиркорлар ҳам ўз таклифлари, ишланмалари билан Тошкентга келганликлари табиий. Беш кунлик анжуман чоғида сармоя беришдан ташқари, хорижий фирмалар билан қўшма корхоналар тузиш тўғрисида шартномалар имзолаш мўлжалланмоқда.

Ялпи мажлисда сўзга чиққан Ўзбекистон ССР Президентлик Кенгашининг аъзоси, Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси Раисининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов ўзаро манфаатли ҳамкорлик истиқболларига асосий эътиборни қаратди. У жумҳуриятда олиб борилаётган янги ташқи иқтисодий сиёсатга тўхталди. Ўзбекистон ССРда экспорт ва импорт ишларини, чегара савдоси, транспорт таъминоти, қўшма корхоналар тузишни ташкил этиш масалалари билан шуғулланадиган давлат тузилмалари ташкил этилди. Давлатдан ташқари ташқи иқтисодий уюшмалар, ташқи бозорга йўналтирилган фирмалар, кичик корхоналар ва кооперативлар ташкил этилди ва улар ҳозирнинг ўзида фаол иш олиб бормоқдалар. Бу, ўз навбатида, хорижий тадбиркорларнинг жумҳуриятимиздаги кўпдан-кўп шериклар билан бевосита алоқа ўрнатиш имкониятларини анча кенгайтиради. Бу ишда ҳозир ташкил этилаётган ташқи иқтисодий фаолият масалалари билан шуғулланувчи ахборот хизмати муҳим вазифани бажаради.

Биринчи ялпи мажлисда бугуннинг ўзидаёқ жумҳуриятимиз савдо соҳасида анъанавий пахта ва унинг ҳосиласидан ташқари, қоракўл, ипак, мева-сабзавот маҳсулотлари, рангли металлар, турли минераллар, кимёвий маҳсулотлар ва бошқа кўплаб нарсаларни таклиф қилишга қурби етиши таъкидланди.

Биргаликда тадбиркорлик қилиш соҳасига келганда эса, Ўзбекистон ССР малакали иш кучи, тайёрлаб қўйилган ишлаб чиқариш майдонлари, муҳандислик-транспорт коммуникациялари ва турли-туман минерал-хом ашё ресурслари жиҳатидан жуда катта имкониятларга эга. Саёҳатчиликни ривожлантириш борасида қўшма корхоналарнинг тузилиши ҳам катта истиқбол яратади. Ўзбекистоннинг кўҳна заминида бутун жаҳонга машҳур шаҳарлар — Самарқанд, Бухоро, Хива, Тошкент жойлашган. Ўзбекистон ССРда иқлимий шарт-шароитларга кўра саёҳатчиликнинг жуда кенг тармоғини яратиш мумкин бўлган масканлар бор.

Халқи қадим-қадимдан ишбилармонлиги, омилкорлиги билан донг таратган Ўзбекистонда ҳозир амалий фаоллик қайтадан тикланмоқда ва буни фақат табриклаш мумкин, деди учрашув очилиши маросимида сўзга чиққан асли ўзбекистонлик кекса тадбиркор А. Мақсудий. Жумҳуриятда юзага келган янги иқтисодий ва сиёсий воқеликлар ана шу яхши анъаналарни қайта тиклаш йўлини очади, ўлканинг гуллаб-яшнашига умид туғдиради.

Худди шу фикр Ўзбекистон ССР халқ депутати, жумҳурият ишбилармонлар уюшмаси раиси Э. Хўжаевнинг нутқида ҳам асосий ўринни эгаллади. Айни вақтда у Ўзбекистон хорижий тадбиркорлардан қандайдир совғалар кутмаётганини, балки уларни тенг ҳуқуқли, ўзаро манфаатли шерикликка таклиф этаётганини уқтирди.

Иқтисодиётни бошқаришда бюрократик тузилмалардан воз кечиш жумҳуриятда ишбилармонликни авж олдириш учун аниқ-равшан имкониятлар очиб беради, деди Ўзбекистон — Швейцария «Ўзбек-трейдинг компании» қўшма компаниясининг президенти А. Алтайли. Ҳамкорликни ривожлантириш учун яратилган яхши шарт-шароит жумҳуриятда барқарор ижтимоий-иқтисодий муҳитни таъминлайди. У Тошкентда ишбилармонлар учрашувини ўтказиш имкониятини берган Ўзбекистон раҳбариятига миннатдорчилик изҳор қилди.

Шаҳар меҳмонларини халқ депутатлари Тошкент шаҳар Советининг раиси А. И. Фозилбеков самимий табриклади. У жумҳуриятимиз эндиликда халқаро иқтисодий ҳамкорлик учун катта имкониятга эга эканини таъкидлади. Бу ерда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг кўпгина турлари жаҳон бозорида тўла-тўкис рақобат қилишга қодир, Ўзбекистоннинг илмий имкониятлари ҳам жуда катта.

Учрашув очилиши маросимида «Испания «Лаинтекс ветерани» фирмасининг президенти А. Мата, Ўзбекистон «Ипак йўли» ёшлар инновация-тижорат банки бошқарувининг раиси Р. Азимов, Ҳиндистон — Совет савдо ва саноат палатасининг президенти М. Шан, «Сельхозмаш» концернининг раиси А. Юсупов ҳам сўзга чиқдилар.

Кечқурун хорижий меҳмонлар шарафига Ўзбекистон ССР Президенти номидан расмий қабул маросими ўтказилди.

Қабул маросимида И. А. Каримов нутқ сўзлади.

Л. ЛЕВИН,
В. ПРУГЕР,
ЎзТАГ мухбирлари.

ТОШКЕНТ. Жумҳуриятимиз пойтахтида Тошкент ишбилармонлар учрашуви очилди. СУРАТДА: учрашув қатнашчилари.
А. ГОРОКРИК ва Р. ЖУМАНИЁЗОВ суратга олган (ЎзТАГ).

ВИЛОЯТ ПАРТИЯ ФАОЛЛАРИНИНГ ЙИҒИЛИШИ

Кеча Ўзбекистон Компартияси Тошкент вилоят комитетида пойтахт вилояти партия фаолларининг кенгайтирилган йиғилиши бўлиб ўтди. Унда шаҳар ва район партия комитетлари котиблари, тартибни муҳофаза қилиш органлари, мафкура муассасалари, оммавий ахборот воситалари ходимлари, жамоатчилик ташкилотлари вакиллари иштирок этдилар.

Йиғилишни вилоят партия комитети иккинчи котиби Ш. Н. Маҳмудова кириш сўзи билан очди. Тошкент вилоят партия комитети котиби Ш. И. Жалилов вилоят шаҳар ва районларидаги ижтимоий-сиёсий вазиятни барқарорлаштириш бўйича вазифалар ҳақида маъруза қилди.

Республикамизда, деб таъкидлади нотиқ, хўжалик юритишнинг янги усуллардан фойдаланилган ҳолда меҳнаткашларнинг турмуши ва ижтимоий кайфиятини яхшилаш учун кўп нарса қилинмоқда. Бироқ, нисбий барқарорликка қарамай республикамиздаги ижтимоий-сиёсий вазият жиддий бўлиб турибди. Шаклланган мувозанатни бузишга уринишлар тўхтамаяпти. Аҳолининг нарх-лар ошиши ва бошқа салбий омиллар туфайли ўз аҳволидан норози эканлигидан баъзи сиёсий гуруҳлар ва норасмий ташкилотлар эҳтиросларни жунбушга келтириш йўлида фойдаланишга ҳаракат қилмоқдалар. Бундай вазиятда жамиятда осойишталикни тиклаш, ижтимоий кескинликни юмшатиш, одамлар куч-ғайратини бунёдкорона меҳнат томон йўналтириш учун кескин чоралар кўриш лозим бўлади. Партия комитетлари, советлар ва жамоатчи ташкилотлар ўз саи-ҳаракатларини бирлаштириб, бу вазифани шараф билан адо этишлари мумкин.

Йиғилиш қатнашчилари Тошкент вилоятидаги ижтимоий-сиёсий вазиятни мукаммал ва муфассал таҳлил қилиб чиқиб, юзага келаётган қийинчиликларни енгиб ўтиш йўлларини белгилаб олдилар. Асосийси, деб таъкидланди маърузада ва сўзга чиққанлар нутқларида, оддий меҳнаткашлар эҳтиёжларига эътиборни кучайтириш, ҳамма жойда интизом ва тартибни йўлга қўйиш, меҳнат шароитлари ва меҳнаткашлар маиший турмушини яхшилаш борасидаги янги имкониятларни топиш, турар-жойларда сиёсий ва тарбиявий ишларни кенгроқ олиб бориш лозим. Ҳар бир шаҳар, район аҳоли пунктларида ижтимоий-сиёсий вазиятни яхшилаш бўйича аниқ ҳаракат дастурлари ишлаб чиқилиши лозим, омма орасида ташкилотчилик ишларини кучайтириш керак.

Маъруза муҳокамасида Тошкент вилоят прокурори А. М. Маннонов, Пискент район партия комитети котиби Ҳ. Акромов, Тошкент вилоят ижроия комитети ички ишлар бошқармаси бошлиғи З. А. Алматов, Ангрен шаҳар партия комитети иккинчи котиби В. М. Снегирева, Калинин район партия комитети котиби З. А. Ҳакимова иштирок этдилар.

Йиғилишда Тошкент вилоят ижроия комитети раиси С. Д. Сайдалиев нутқ сўзлади.

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси

«ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНИ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши ошкоралик масалалари комитети раиси Э. ВОҲИДОВ маърузаси

Ҳурматли халқ депутатлари!

«Оммавий ахборот воситалари тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонуни лойиҳаси узоқ баҳслар, тортишувлар сўнггида ниҳоят сизларнинг муҳокамангизга ҳавола қилинмоқда.

Оммавий ахборот ҳамма даврларда ҳам қудратли куч бўлган. Жамиятимиз улкан янгиланиш жараёнини бошдан кечираётган, умуминсоний, демократик ғоялар асосида янгича онг, янгича дунёқараш шаклланаётган бизнинг кунларда матбуотнинг роли, айниқса, буюкдир.

Биз бугун Олий Кенгаш сессиясига тақдим этаётган Қонун лойиҳаси ошкоралик ва демократия меваси бўлган матбуот эркинлигига ҳуқуқий асос бўлмоғи лозим. У барча даражадаги халқ депутатлари Советларига, сиёсий партияларга, жамоат бирлашмалари, оммавий ҳаракатлар, ижодий уюшмалар, фуқароларнинг қонунга мувофиқ тузилган ширкатлари, диний ва ўзга бирлашмалари, меҳнат жамоаларига оммавий ахборот воситаларини таъсис этиш ҳуқуқини беради.

Оммавий ахборот воситасининг бирор турига якка ҳокимлик, яъни монополия қилишга, цензура қилишга йўл қўйилмайди.

Қонун лойиҳасида оммавий ахборот воситаларига ижодий мустақиллик, журналистларга кенг эркинликлар берилган. Шу билан бирга фуқароларнинг ҳуқуқлари, шаъни ва қадр-қимматлари ҳам қаттиқ ҳимоя қилинади. Эркинлик ҳамиша масъулият демакдир. Оммавий ахборотдек қудратли кучга берилган эркинлик, айниқса, катта масъулиятни талаб этади. Шундан келиб чиққан ҳолда ҳамда кейинги йилларнинг тажрибасидан хулоса чиқариб, биз сизларга Иттифоқ Қонунидан бироз фарқ қилувчи Қонун лойиҳасини тақдим этмоқдамиз.

Аввало, оммавий ахборот воситаларини таъсис этиш ҳуқуқи бизнинг лойиҳада якка шахсларга эмас, балки юқорида баён қилинганидек, давлат ва жамоат ташкилотларига, партиялар, уюшмалар, кооперативлар ва ҳоказо бирлашмаларга берилади. Биз бу хусусда мутасадди идораларнинг фикр ва мулоҳазаларини эътиборга олдик. Лекин келажакда ҳаёт бу моддага ўз тузатишларини киритар.

Биз, шунингдек, лойиҳада чет эл мухбирлари қаторида Иттифоқ ҳамда иттифоқдош жумҳуриятлар оммавий ахборот воситалари вакилларининг Ўзбекистонда аккредитация қилиш қоидасини белгиладик. Бу тадбир жумҳурият Президенти қошидаги Вазирлар Маҳкамаси ёки шу Маҳкама белгилаган бошқа давлат органи томонидан амалга оширилади.

Ушбу модда жумҳуриятимиз шаънига, халқимиз шаънига ошкора бўҳтон ёғдираётган айрим мухбирларнинг ваколатини бекор қилиш имкониятини беради.

Оммавий ахборот воситасини рўйхатга олувчи ташкилотга ҳам Қонун лойиҳасида кенгроқ ҳуқуқ белгиланди. Яъни рўйхатга олишда шарт деб саналган маълумотлардан ташқари қонун доирасида айрим маълумотлар сўраш, моддий-техникавий таъминланганлик учун ҳужжат талаб қилиш, шунингдек, оммавий ахборот воситаларининг фаолиятини ҳуқуқий экспертиза қилиш ҳуқуқи ёзиб қўйилди. Айни вақтда рўйхатга олувчи ташкилот, яъни Матбуот давлат комитети оммавий ахборот воситаларига ёрдам кўрсатиши кераклиги ҳам таъкидланди.

Ушбу лойиҳада ҳақиқатга тўғри келмайдиган маълумотларни тарқатганлик учун оммавий ахборот воситасининг жавобгарлиги ҳам анча кучайтирилган.

Қўлингиздаги Қонун лойиҳасида биз киритган яна бир янгилик — телевидение ва радионинг ёзув хазинаси билан боғлиқ. Шундай кўрсатув ва эшиттиришлар борки, уларни узоқ йиллар, балки асрлар бўйи сақлаб қўйиш, авлодларга етказиш керак. Минг афсуслар бўлсинки, баъзан моддий-техникавий қашшоқлигимиз туфайли, баъзан масъул кишиларнинг бепарволиги натижасида тарихий аҳамиятга эга бўлган телевизион ёзувлар ўчириб юборилади. Маданиятимизнинг улуғ арбоблари ҳаёти билан боғлиқ бўлган, жумҳуриятимизнинг тарихий воқеаларига тааллуқли бўлган жуда кўп ноёб кадрлар сақлаб қолинмаган. Баъзан кино ленталаридан бир неча грамм кумуш олиш мақсадида олтиндан қиммат ёзувлар ёндирилади. Биз бундай ҳолга бепарво қараб турмаслигимиз керак. Шунинг учун ушбу Қонун лойиҳасига шундай сўзлар ёзилган: «Ҳозирги замон нуқтаи назаридан ва тарихий жиҳатдан муҳим деб топилган материаллар доимий сақланиши керак».

Қолган ўринларда ушбу лойиҳа Иттифоқ Қонунига асосан мос келади.

Ҳурматли депутатлар!

Энди қўлингиздаги оммавий ахборот воситалари ҳақидаги Қонун лойиҳасининг биринчи саҳифасини очишингизни сўрайман.

Иккинчи модда шундай сўзлар билан бошланиши керак. «Ўзбекистон ССРда барча оммавий ахборот воситалари эркиндир».

Шу модданинг охирига: «Оммавий ахборот воситаларини цензура қилишга йўл қўйилмайди» деб ёзилиши керак.

2-саҳифа. 4-модда — оммавий ахборот воситаларининг тили 3-модда деб ҳисобланиши ва 1-саҳифадаги «Сўз эркинлигини суиистеъмол қилишга йўл қўйилмаслиги» — 4-модда деб ҳисобланиши керак.

5-модда охирига шундай жумла ёзилади: «Оммавий ахборот воситаларининг бирор турига якка ҳокимлик қилишга йўл қўйилмайди».

6-модда. Иккинчи хат боши, учинчи сатр: «Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси белгилаб қўядиган давлат бошқарув идораси» ўрнига «Ўзбекистон ССР Матбуот давлат комитети» деб ёзилади.

7- ва 8-моддаларнинг ўрни алмаштирилади. 7-модданинг 5-рақамли пункти «ҳажми» сўзидан кейин «моддий-техникавий» сўзи ёзилади. Шу модда, пастдан 4-сатр — «Рўйхатга олиш чоғида» сўзларидан кейин «қонунга зид бўлмаган» сўзлари ёзилади.

9-модданинг 2-абзаци, яъни 1-рақамли пунктида «Ўзбекистон ССР Конституциясига» сўзидан кейин «Мустақиллик тўғрисидаги декларацияси ҳамда» сўзлари киритилади.

11-модда. 1-абзац сўнгидаги «суд мулкий низоларни амалдаги қонунлар асосида кўриб чиқади» деган сўзлар иккинчи абзац охирига кўчирилади.

14-модда. 4-абзац «оммавий ахборот воситаларининг» деган сўзларидан кейин «нашр» сўзи қўшилади.

17-модда. Охирдан иккинчи сатр «Ўзбекистон ССР ва Қорақалпоғистон МССР қонунларига» деган сўзлар «таҳририят белгилаган тартибга» деб ўзгартирилади.

19-модда. 2-абзац «Таҳририят, суд ва давлат ҳакамлиги» сўзларидан «ва давлат ҳакамлиги» сўзлари тушириб қолдирилади.

22-модданинг сарлавҳаси «Раддия ва жавоб ҳуқуқи» деб ўзгартирилади.

Шу модданинг иккинчи абзаци қилиб шундай жумла ёзилади:

«Оммавий ахборот воситасида ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари поймол қилинган фуқаро ёки ташкилот ўша оммавий ахборот воситасида жавоб эълон қилишга ҳақли. Раддия ёки жавоб ана шу жавобга сабаб бўлган мақола босилган айни саҳифада айни ҳарфлар билан раддия ёки жавоб келган кундан бошлаб бир ой муддат ичида эълон қилинади.

Жавоб матнини таҳрир қилишга йўл қўйилмайди».

25-модда. 8-пункт «писанда қилб қўйиш» «шарт қилиб қўйиш» деб ўзгартирилади.

27-модда шундай таҳрирда баён этилади: «Совет Иттифоқи, иттифоқдош жумҳуриятлар ва чет эл оммавий ахборот воситаларининг вакиллари Ўзбекистон ССР Президенти қошидаги Вазирлар Маҳкамаси ёки шу Маҳкама топшириғига кўра бошқа давлат ташкилоти рухсати билан аккредитация қилиниши мумкин. Оммавий ахборот воситалари давлат идоралари ҳамда жамоат бирлашмаларининг идоралари билан келишиб, уларнинг ҳузурига ўз мухбирларини вакил қилиб тайинлашлари мумкин. Мухбир аккредитация қилинган органлар ўз мажлислари, йиғинлари ҳақида уни аввалдан огоҳлантириши, стенограммалар, протоколлар ва бошқа ҳужжатлар билан таъминлаши лозим».

28-модда 1-абзацидан сўнг шундай сўзлар ёзиб қўйилади:

«Белгиланган қоидага кўра, рўйхатга олинган оммавий ахборот воситаларининг эълон этилган мақсад ва вазифаларини адо этишини таъминлаш мақсадида уларни рўйхатга олувчи органлар давлат ҳуқуқ экспертизасини ўтказиб туриши, касбкорлик ёрдамини кўрсатиши, ахборот билан таъминлаши лозим».

Ҳурматли халқ депутатлари!

Ушбу ўзгартишлар билан оммавий ахборот воситалари ҳақида Ўзбекистон ССРнинг Қонуни лойиҳасини қўллаб-қувватлашингизни сўрайман.

«ВИЖДОН ЭРКИНЛИГИ ВА ДИНИЙ ТАШКИЛОТЛАР ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНИ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши миллатлараро муносабатлар, тил ва маданият масалалари комитети раиси П. Қ. Қодировнинг маърузаси

Олий Кенгашимиз Президент ҳокимияти билан биргаликда Ўзбекистон тарихида мисли кўрилмаган ҳуқуқий давлат тузиш мақсади сари дастлабки қадамларни қўйяпти. Жаҳоннинг илғор мамлакатларида қарор топган ҳуқуқий давлатлар ўз халқларининг фаровон, эмин-эркин яшашига имкон бериши билан гоҳо ҳавасимизни келтиради.

Одамзоднинг кўп минг йиллик тажрибаси шуни исбот қилдики, алоҳида фуқароларга мулк эркинлиги, фаолият эркинлиги, сўз эркинлиги, виждон эркинлиги каби катта ҳуқуқлар берилиши — ҳуқуқий давлат барпо этишнинг асосий шартларидир. Томчилардан дарёлар пайдо бўлгани каби алоҳида фуқароларга берилган ҳуқуқлар ҳаммаси йиғилиб, ҳуқуқий давлат биноси қад кўтаради.

Бундай давлат халқнинг моддий ва маънавий эҳтиёжларини худди табиий мавжудотдек, иқлимдек ҳисобга олиб иш юритади. Иқлим алоҳида одамнинг идорасига бўйсунмайди. Вазирми, оддий фуқароми — иқлим олдида улар баробар, иккови ҳам қишда қишчасига, ёзда ёзга мос яшашга мажбур. Ҳуқуқий давлат чиқарадиган қонунларни ҳам худди иқлим каби барча баробар тан олиши керак.

Бултурдан бери бизда қабул қилинган Ер, Мулкчилик, Тадбиркорлик ҳақидаги қонунлар кўпроқ халқнинг иқтисодий аҳволини яхшилашга қаратилди. Бу табиий ҳол, чунки иқтисод, моддий ҳаёт-бирламчи. Ҳуқуқ-тартиботни яхшилашга қаратилган қонунларимиз ҳам ўткир ҳаётий заруратга жавобан яратилди.

Энди мана бугунги сессияда маънавият масалаларига, жумладан, виждон эркинлигига ҳам махсус эътибор бериб, шу ҳақда яхши қонун қабул қилсак, Ўзбекистонда чинакам ҳуқуқий давлат тузиш мақсадига яна бир қадам яқинлашган бўламиз.

Чунки инсон учун ташқи оламни обод ва кўркам қилиш қанчалик муҳим бўлса, одамнинг руҳий дунёсини обод ва кўркам қилиш шунчалик муҳимдир. Ташқи оламда қанча фаровонлик ва адолатли қонунлар яратмайлик, агар одамнинг руҳий дунёсида шу фаровонликни астойдил қадрлайдиган, адолатни тан оладиган, қонунларга сўзсиз риоя қиладиган виждон ва имон, инсоф ва интизом бўлмаса, энг яхши қонунлар ҳам жарга оққан обиҳаётдек самарасиз кетади.

Дарвоқе, сўнгги вақтда, айниқса, Иттифоқ миқёсида қабул қилинган кўпгина яхши қонунларимизнинг ишламаётганига, нуқул қоғозда қолиб кетаётганига сабаб бўлаётган энг ёмон иллатлардан бири — виждонини йўқотган, худони ҳам, қонунни ҳам тан олмайдиган, ўз нафси-ю роҳатидан бошқа ҳамма нарсани унутган одамларнинг кўпайиб қолганлигидир. Бу маънавий иллатдан тезроқ қутулиш учун биз виждонни, инсофу эътиқодни қадрлашимиз, инсоннинг руҳий дунёсини обод қилишимиз керак.

Муҳтарам депутатлар!

Бугун сизларнинг муҳокамангизга қўйилаётган «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар ҳақида»ги Қонун лойиҳаси ҳозир айтиб ўтилган долзарб ҳаётий эҳтиёжларга жавобан тузилгандир. Бу қонун лойиҳасини тузишга Олий Кенгашимиз қўмиталари билан бирга Президент девонининг миллатлараро муносабатлар бўлими қошида динлар масаласи билан шуғулланаётган ижтимоий кенгаш аъзолари жуда катта ҳисса қўшдилар. Лойиҳани тайёрлаш жараёнида муфтий Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф ҳазратлари, православ динининг Тошкентдаги пешвоси муҳтарам архиепископ Владимир қаторида иудаистлар, баптистлар ва адвентистлар қимматли маслаҳатлар бердилар. Муҳокамаларда айтилган фойдали фикр-мулоҳазаларни ҳисобга олиб, лойиҳани қайта ишлаш ва такомиллаштиришда қўмитамиз депутатлари билан бирга олимлар ва диншунос, қонуншунос мутахассисларнинг кўп меҳнатлари сингди.

Қонун лойиҳаси устида ойлар давомида иш олиб борилган бўлса ҳам, биз уни бенуқсон деёлмаймиз. Сессияда айтиладиган фикр-мулоҳазалар лойиҳани яна бойитади ва уни чинакам қонун даражасига етказишга ёрдам беради, деб умид қиламиз.

Қонун лойиҳаси барча депутатларга тарқатилган. Унинг алоҳида боб ва моддаларини батафсил изоҳлаб ўтиришга ҳожат бўлмаса керак. Фақат уларнинг маъно ва мақсадини чуқурроқ тушунишга ёрдам берадиган бир қанча муҳим нуқталарга эътиборингизни тортмоқчиман.

Аввало, «виждон эркинлиги» деганда биз нималарни назарда тутамиз? Инсоннинг руҳий дунёсида виждон марказий ўринни эгаллайди. Виждоннинг табиий асоси бор — бу хотира. Хотира эса бизни ташқи олам билан боғлаб туради ва инсон ифодасига бўйсунмай мустақил ишлайди. Дейлик, бирон хато иш қилиб қўйсангиз ёки нохуш ҳодисани бошдан кечирсангиз, уларни эсламасликка интиласиз, аммо хотира сизга бўйсунмай ишлайверади, ўша хатоликни сизга муттасил эслатиб туради. Виждон азоби ҳам хотиранинг сизга бўйсунмай адолат овозига айланиб ишлаб туришидан келиб чиқади.

Хуллас, виждон хотира орқали бизга ҳақиқат ва адолатни табиий тарзда кўрсатиб турадиган олий бир руҳий фазилатдир. Шу сабабли виждондек қудратли инсоний фазилатга эрк бериш — умумхалқ, умумдавлат аҳамиятига эга бўлган ва дунё миқёсида махсус қонунга муносиб кўрилган жуда улкан вазифадир.

Бу қонун виждонсизликнинг йўлини тўсиб, виждоний имону эътиқодга эрк беради, яъни бу қонун чин виждонга асосланган имону эътиқодларни қўллаб-қувватлайди.

Албатта, имону эътиқодлар турли одамларда турлича — диний ёки дунёвий шаклларда намоён бўлади. Биз барча самимий эътиқодларни динийлиги ёки дунёвийлигидан қатъий назар, баббаравар тан оламиз, тенг деб биламиз ва уларнинг ҳар бирини ғайриқонуний тажовузлардан ҳимоя қиламиз. Бир вақтлар ҳажга бориш ёки диний ҳайит ўтказиш таъқиқланган эди. Мана, бу йил Ўзбекистондан мингдан зиёд одам ҳажга бориши учун шароит яратилди. Ийди рамазон ҳам биринчи марта байрам қилинди.

Маъмурий-буйруқбозлик даврларида диний адабиётларни чоп этиш, тарқатиш, диний мактаблар очиш ҳам таъқиқланган эди. Ҳозир бундай таъқиқларнинг ҳаммаси инсон ҳуқуқларини асоссиз равишда чеклайдиган жоҳиллик сифатида йўлимиздан олиб ташланди.

Сизга тақдим этилган Қонун лойиҳаси, аввало, Ўзбекистоннинг миллий ўзига хослиги, унинг Конституцияси ва бошқа қонун ҳужжатларига ҳамда Қорақалпоғистон Конституцияси ва қонун ҳужжатларига асосланиб тузилган. Шу билан бирга лойиҳада жаҳон халқларининг виждон эркинлигига оид ижобий тажрибалари ҳам, СССР Олий Кенгаши қабул қилган «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар ҳақида»ги Қонун ҳам Ўзбекистоннинг муайян миллий ва тарихий шароитига ижодий татбиқ этиш нуқтаи назаридан ҳисобга олинган.

Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар фаолияти борасида кишиларимизни тўлқинлантириб келган энг муҳим муаммолар ушбу Қонун лойиҳасининг олти бобида, ўттиз моддасида атрофлича қамраб олинган ва уларни ҳал этишнинг қонуний йўллари белгилаб берилган. Маълумки, турли динлар ва мазҳаблар орасидаги низолар, айни вақтда, диний ва дунёвий эътиқодлар орасидаги тўқнашувлар асрлар давомида жуда кўп нотинчликларга сабаб бўлди. Бу низо ва тўқнашувлар ҳатто ҳозир ҳам дунёнинг турли жойларида беҳуда қон тўкилишига сабаб бўлмоқда. Қонун лойиҳаси тарихнинг ана шу аччиқ сабоқларини ҳисобга олиб, виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар фаолиятини биринчи навбатда тинчликни таъминлашга, турли эътиқодлар ва динлар орасидаги тенглик ва ҳамжиҳатликни мустаҳкамлашга йўналтиради.

Шу мақсадда Қонуннинг биринчи бобидан тортиб то охирги моддаларигача ҳамма жойда динга эътиқод қилиш эркинлигини жамоат хавфсизлигини таъминлаш, барча фуқароларнинг ҳаёти, саломатлиги, ахлоқи ва ҳуқуқларини муҳофаза қилиш билан биргаликда амалга ошириш кўзда тутилади.

Айниқса, диний ташкилотларнинг давлатдан ажратилиши уларнинг ўз соҳаларида тинч ва мустақил иш олиб боришларини таъминлайди. Диний ташкилотларнинг сиёсий партиялар фаолиятига қатнашмаслиги уларнинг инсон руҳига ва виждон эркинлигига оид вазифаларини астойдил ва ҳалол бажаришларига имкон яратади. Қонун диний мактаблар ва олийгоҳлар очиш, диний жамоалар, марказлар, бошқармалар тузиш, динга хизмат қилувчи мулкларга, ҳатто корхоналарга ва диний адабиётлар нашр этадиган матбаага эга бўлиш каби жуда хилма-хил ва улкан ҳуқуқлар беради. Айни вақтда, бу ҳуқуқлардан тўғри ва оқилона фойдаланиш йўллари, уларни давлат ва халқ манфаатларига қарши қўймаслик шартлари ҳам қонунда қатъий белгиланади.

Юқорида айтганимиздек, виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар фаолияти инсоннинг руҳий оламини тартибга солиш ва такомиллаштириш каби ўта нозик, ўта масъулиятли мақсадларга хизмат қилади. Тарих ҳам, бугунги ҳаёт ҳам шуни кўрсатмоқдаки, одамларимизнинг руҳий дунёсида тартиб ўрнатмагунимизча ташқи дунёда тартиб ўрнатиб бўлмайди.

Дунёга донги кетган жаҳонгирлардан бири айтган экан, «Агар мен ўзимнинг руҳий дунёмни яхши идора этолганимда, бутун дунёни идора этишга кучим етган бўларди». Бу гапда жон бор: инсон жамият ва мамлакатни яхши идора этиш учун аввал ўз руҳий дунёсини яхши идора этишга ўрганмоғи керак.

Қабул қилган қонунларимиз одамларнинг дилидан ўрин олиб, улар томонидан сўзсиз адо этилиши учун фуқаролар дилини виждон эркинлиги ва эътиқод кучи билан парвариш қилишимиз керак. Ўн йиллар давомида бундай парвариш бўлмаганлиги сабабли маънавиятимиз таназзулга учради, энди бу руҳий парваришни кечиктириб бўлмайди. Шунинг учун ушбу Қонун лойиҳасини тезроқ меъёрига етказиб қабул қилиш ва тезроқ жорий этиш сиз билан биз каби халқ депутатларининг виждоний бурчимиздир.

«ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИ МАНДАТ КОМИССИЯСИ ВА КОМИТЕТЛАРИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУН ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Мандат комиссияси раиси Ш. М. МИРЗИЁЕВ маърузаси

Ҳурматли халқ депутатлари!

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши мандат комиссияси ва комитетлари тўғрисидаги Қонуни лойиҳаси сизнинг ҳукмингизга ҳавола этилмоқда. Лойиҳани муҳокама қилиш ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши иш бошлаганига 1 йил тўлган паллага тўғри келди. Олий Советнинг бутун фаолияти дастлабки кунларданоқ тамомила янгича асосда олиб борилди.

Демократик йўл билан сайланган Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши ижтимоий-сиёсий ҳаётдаги ўта кескин ва муҳим масалаларни ҳал этишга киришди. Олий Кенгаш бир қатор зарур қарорлар қабул қилди, улар бозор иқтисодиётига ўтилишини ва бу ҳол одамлар манфаати жамоатчилик диққат марказида бўлишини келтириб чиқарган республикамиздаги қайта қуриш жараёнларига сезиларли таъсир этди.

Мустақиллик декларациясининг қабул қилиниши, республикамизда биринчи бўлиб президентлик ҳокимиятининг таъсис этилиши, янги бошқарув структураларининг тузилиши йилнинг энг муҳим воқеалари бўлди. Шу давр мобайнида 23 та қонун қабул қилинди. Уларнинг ҳар бири фуқаролик жамиятини, ҳуқуқий давлат асосини шакллантириш йўлидаги муҳим босқич бўлди.

Ана шу ишларнинг барчасида, айниқса, қонунчилик ишларида, Олий Кенгаш сессияларини тайёрлашда Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши қўмиталарининг роли беқиёсдир. Эсингизда бўлса, бир йил аввал Ўзбекистон ССР халқ депутатларининг бир қисми Олий Кенгашда ишлашлари тўғрисида қарор қабул қилган эдик. Ана шу қарор тўғри эканлиги бугун исботланди.

Ўтган давр мобайнида халқ депутатлари давлат ишини идора этиш борасида анча тажриба тўпладилар, уларнинг ишчанлик қобилияти сезиларли даражада ошди, Олий Кенгаш қўмиталарининг Ўзбекистон ССР ҳукумати, вазирликлар, идоралар, халқ депутатлари маҳаллий Советлари билан ўзаро муносабатлари яхши йўлга қўйилди.

Ана шуларнинг барчасини ҳисобга олган ҳолда мандат комиссияси ва комитетлар тўғрисидаги Қонун лойиҳаси Олий Кенгашга ўз вақтида тақдим этилмоқда, деган хулоса чиқариш мумкин. Бу Қонун ўтган давр мобайнида қўмиталар амалга оширган ишларни умумлаштириши, уларнинг келгусидаги фаолияти учун мустаҳкам ҳуқуқий замин яратиши зарур.

Ушбу Қонун лойиҳаси мандат комиссияси ва қўмиталар фаолиятини умумий тарзда тартибга солиши керак бўлган Ўзбекистон ССР Конституцияси, Ўзбекистон ССР Олий Совети иш тартибининг қоидаларини ривожлантиради ва чуқурлаштиради.

Қонун лойиҳаси илмий-тадқиқот ташкилотларида, вазирликлар ва идораларда ҳар томонлама синовдан ўтди. Республика ҳукуматининг, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг лойиҳага оид хулосалари олинди. Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг қўмиталарида у катта қизиқиш билан муҳокама қилинди.

Қонун лойиҳасини тайёрлаш жараёнида уни яхшилашга қаратилган қатор таклиф ва мулоҳазалар киритилди. Сизларга тарқатилган ҳужжат анча ихчам шаклга келди, ундан иккинчи даражали қатор моддалар чиқариб ташланди. Эндиликда комиссия ва қўмиталарнинг ваколатлари, улар ишини тартибга солиб турувчи Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсатининг ваколатлари аниқ ва лўнда тарзда кўрсатиб берилган. Комиссия ҳамда қўмиталарнинг ижроия-бошқарув идоралари билан, шунингдек, халқ депутатлари маҳаллий Советларининг доимий комиссиялари билан ўзаро муносабатлари аниқ тартибга солинган.

Қонун лойиҳасининг муҳокамасида иштирок этган айрим ўртоқлар уни умуман қўллаб-қувватлаган ҳолда мандат комиссияси ва қўмиталар фаолиятига оид масалаларни қонун йўли билан тартибга солиш зарур эмас, деган фикрни билдирадилар.

Шу муносабат билан қуйидаги фикрни билдирмоқчиман: республика давлат ҳокимияти олий органи бўлмиш мандат комиссияси ва қўмиталарнинг ҳуқуқий мақомини айнан қонун ва фақат қонун мустаҳкам тарзда ҳимоя қила олиши мумкин. Қолаверса, масаланинг бошқа жиҳатларини ҳам унутмаслик лозим: мандат комиссияси ва қўмиталар тўғрисидаги Қонун агар қабул қилинса, барча давлат идоралари ва мансабдор шахслар унда қайд этилган ҳамма қоидаларни бажаришга мажбур бўладилар, турли идоравий ҳамда ўзгача тарздаги қонунга оид ҳужжатларни қабул қилиш йўли билан депутатлар уюшмаларининг ҳуқуқларини камситишга уринишлар бекор бўлиб қолади.

Қонун лойиҳаси бешта бўлим ва 76 та моддадан иборатдир. Лойиҳа барчангизга тарқатилган, шу сабабли унинг энг муҳим қоидалари хусусидагина тўхталиб ўтмоқчиман.

Қонун лойиҳасининг биринчи бўлимида мандат комиссияси ва қўмиталарнинг асосий вазифалари белгиланган. Бу вазифалар Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг ваколат доирасидан келиб чиқади. Мандат комиссияси ва қўмиталарни тузиш қоидалари аниқ тартибга солинган. Бу тартиб анча демократик кўринишдадир. Чунки тузилаётган қўмиталарнинг миқдори, унинг номланиши, қўмита аъзоларининг сони ва шахсий таркибига оид барча масалалар Олий Кенгаш ихтиёрида бўлади. Айни пайтнинг ўзида Олий Кенгаш исталган пайтда ушбу масалалар бўйича ўзи чиқарган қарорга ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиши мумкин.

Қонун лойиҳасида мандат комиссияси ва қўмиталар фаолиятининг асосий йўналишлари батафсил баён этиб берилган. Улар иш юритишнинг усул ва услубларини ўзлари белгилайдилар, ошкоралик ва кенг ташаббускорлик асосида фаолият кўрсатадилар.

Комиссиялар ва қўмиталарнинг фаолиятида таркиб топган демократик тажриба тобора мустаҳкамланиб бормоқда. Хусусан, Ўзбекистон ССР бюджетини, йирик инвестиция дастурларини тасдиқлаш, ҳукуматни тузиш масалалари фақат комиссиялар ҳамда қўмиталарнинг тегишли хулосалари мавжуд бўлган тақдирдагина Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши томонидан ҳал этилиши назарда тутилади. Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши қўмиталари фаолиятининг асосий йўналишларидан бири — қонунчиликдир.

Қонун лойиҳасида комиссиялар ва қўмиталар томонидан юқорида таъкидлаб ўтилган барча масалаларнинг изчиллиги ва ҳал этилиши қоидалари аниқ тартибга солингандир. Бу бежиз эмас, албатта. Чунки бу масалаларнинг барчаси Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши учун ҳам, бутун халқ учун ҳам биринчи даражадаги масалалардир.

Давлат идоралари фаолиятидаги демократия — бу процедуралар, яъни турли тартиб-қоидалардир, деган ибора бор. Бинобарин, турғунлик даврининг мафкуравий мезонидан воз кечилиши мамлакатимизда том маънода қонунлар тўфонига олиб келганлиги ҳам бежиз эмас. Шу сабабли, бизнинг назаримизда, мандат комиссияси ҳамда қўмиталар фаолиятига оид тартиб-қоидаларнинг қонунлаштириб олиниши — қонунчиликка риоя этилишининг, берилган ваколатларни имкони борича тўлароқ рўёбга чиқаришнинг энг ишончли кафолати бўла олади. Шу сабабли ҳам биз қонундаги ана шу тартиб-қоидаларнинг бирма-бир таъкидлаб ўтилишига қарши бўлган депутатларнинг фикрига қўшила олмаймиз.

Мандат комиссияси ва қўмиталарга берилган ҳуқуқлар қанчалик кенг эканлигини қуйидаги ҳоллардан ҳам билиш мумкин: улар бошқа ҳуқуқлар билан бирга қонун таклиф этиш ташаббуси билан чиқиш, Ўзбекистон ССР Президентига, Олий Кенгаш Раисига, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши тузадиган ёки сайлаб қўядиган бошқа идораларнинг раҳбарларига, шунингдек, ўзга идораларнинг раҳбарларига сўров бериш, Ўзбекистон ССР ҳукуматига таклифлар билан кириш ҳуқуқларига, бошқа бир қатор муҳим ваколатларга эгадирлар.

Қонун лойиҳасида мандат комиссияси ва қўмиталар ишини ташкил этиш, уларнинг ўзаро муносабатларига оид тартиблар батафсил баён этилади. Мандат комиссияси ва қўмиталар раисларининг, раис ўринбосарларининг, котибларнинг вазифалари белгиланади.

Олий Кенгаш фаолиятида қўмиталарнинг аҳамияти тобора ўсиб боришини, яқин келажакда улар олдида муҳим вазифалар туришини ҳисобга олган ҳолда қонун лойиҳасида қўмиталарнинг раислари ўз вазифаларини асосий ишларидан бўшаган ҳолда бажаришлари назарда тутилган. Қўмита раиси вазифасини корхона, муассаса, ташкилотдаги пул тўланадиган лавозим билан қўшиб олиб бориш эса таъқиқланади.

Лойиҳада комиссия ва қўмиталарнинг муҳокама қилинган масалалар юзасидан қарор қабул қилиши кўзда тутилган. Қарор тавсиянома руҳида бўлади. Бу эса мандат комиссияси ва қўмиталар муайян масалаларни ҳал этиб, Олий Кенгаш ёки давлат бошқарув идоралари ишини бажаришни инкор этади. Айни пайтнинг ўзида лойиҳада шундай талаб ҳам қўйилади: Ўзбекистон ССР ҳукуматига, вазирликлар, идоралар, корхоналар, муассасаларга юборилган ҳар бир тавсиянома, албатта, кўриб чиқилиши керак ва кўриб чиқиш натижалари ҳамда кўрилган чора-тадбирлар тўғрисида белгиланган муддатдан кечиктирмай мандат комиссияси ва қўмитага маълум қилиниши шарт.

Давлат ва жамоат идоралари ҳамда ташкилотларнинг вакиллари комиссия ёки қўмиталарнинг таклифига биноан уларнинг мажлисларига келишлари ҳамда кўриб чиқилаётган масалага оид барча зарур тушунтиришларни тақдим этишлари шартлиги қонун лойиҳасида қайд этилган. Нотўғри ахборот берганликлари ёки комиссия ҳамда қўмиталарга зарур материалларни ўз вақтида тақдим этмаганликлари учун раҳбарлар Қонунга мувофиқ жавобгар бўладилар.

Ҳурматли халқ депутатлари! «Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг мандат комиссияси ва қўмиталари тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонуни лойиҳасини сизнинг муҳокамангизга тақдим этар эканмиз, унинг қабул қилиниши нафақат депутатлар уюшмасининг фаолиятини, балки умуман Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг фаолиятини яхшилаш йўлида муҳим қадам бўлиб қолади, деб ўйлаймиз.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

ЎРТОҚ Б. МАХСИТОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СУДИНИНГ АЪЗОСИ ВАЗИФАСИДАН ОЗОД ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

Ўртоқ Баҳодир Махситов ўз розилиги билан бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Ўзбекистон ССР Олий судининг аъзоси вазифасидан озод қилинсин.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раиси
Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил 14 июнь.

ЎЗБЕКИСТОН СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР БАЪЗИ ВИЛОЯТЛАРИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СУДЛАРИНИНГ ТАРКИБИДАГИ АЙРИМ ЎЗГАРТИШЛАР ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Ўртоқ Рустамов Низом Шокирович ўз розилиги билан бошқа ишга ўтганлиги муносабати билан Тошкент шаҳар судининг аъзоси ва мазкур суд раёсатининг аъзоси вазифаларидан озод қилинсин.

2. Бобоназаров Баҳрон — Қашқадарё вилоят судининг аъзоси;

Мухторов Муҳаммад — Бухоро вилоят судининг аъзоси;

Премқулов Рустамжон Раҳматуллаевич — Тошкент шаҳар судининг аъзоси;

Умматов Қаҳрамон Кенгашевич — Жиззах вилоят судининг аъзоси;

Ҳамидов Собиржон — Бухоро вилоят судининг аъзоси вазифасидан озод қилиниб, Фарғона вилоят судининг аъзоси этиб сайлансинлар.

3. Алмаматов Холмўмин — Жиззах вилоят суди раёсатининг аъзоси;

Саидов Карим Усмонович — Тошкент шаҳар суди раёсатининг аъзоси;

Турсунов Маърипжон Андижон вилоят суди раёсатининг аъзоси этиб тасдиқлансинлар.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раиси
Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил 14 июнь.

БУ ДЕҲҚОННИНГ ҚЎЛ-ОЁҒИНИ БОҒЛАШ ЭМАСМИ?

ЁКИ ЯНА ҲОЗИРГИ СОЛИҚ СИЁСАТИНИНГ ДЕҲҚОНЧИЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ, МОДДИЙ МАНФААТДОРЛИКНИ ОШИРИШ ИМКОНИНИ ЙЎҚҚА ЧИҚАРАЁТГАНЛИГИ ҲАҚИДА

КАЛИНИН районидаги 1-Тошкент теплица комбинати жумҳуриятдаги ёпиқ майдонларда сабзавот етиштиришга ихтисослашган энг йирик хўжаликлардан бири. Бу комбинат меҳнаткашлари зиммасига аҳолини кеч куз, қиш ва баҳорда сархил маҳсулотлар билан таъминлашдек мураккаб вазифа юкланган. Бу қийин ҳамда катта маблағ ва меҳнат талаб қиладиган ишдир.

Комбинатнинг ҳозирги кундаги аҳволи ҳақида гап бошлашдан олдин озгина тарихи ҳақида тўхталсак, масаланинг моҳияти янада тушунарлироқ бўлади. 1967 йилда 1 гектар майдонда ташкил этилган комбинатнинг довруғи жуда тез довон ошди. У жадал кенгайиб, 24 гектарга етди. Бу ердаги деҳқонларнинг иш тажрибалари тўғрисида кўп ёзилди, кўп гапирилди. Аммо 1985 йилга келиб хўжалик иқтисодий жиҳатдан анча қийин аҳволга тушиб қолди. 1986 йил бошида унинг давлат олдидаги қарзи 4 миллион 186 минг сўмга етди. Бу қарзнинг асосий қисми ойнаванд далаларни кенгайтириш, таъмирлаш ҳисобига вужудга келган эди.

Эсимда, 1988 йилнинг кузида 600 киши меҳнат қиладиган бу хўжаликни қарзга ботганлиги учун шу райондаги «Қорасув» совхозига қўшиб юбориш ҳақида вилоят деҳқончилик саноати уюшмаси ва район ижроия қўмитасининг қарори ҳам чиққанди. Халқ билан маслаҳатлашмай қилинган бу иш катта норозиликларга сабаб бўлди. Ўша пайтда комбинатнинг бир гуруҳ ишчилари, «Тошкент ҳақиқати» рўзномасига ҳам мурожаат қилдилар. Бу масала вилоят партия қўмитаси, деҳқончилик саноати уюшмаси ва район раҳбарлари иштирокида муҳокама этилди. Ана шу йиғилишда мен ҳам қатнашган эдим. Комбинатнинг янги раҳбарлари (улар ўзгартирилган эди), партия ташкилоти, мутахассислари ва деҳқонлари ўзлари белгилаб олган ва бошлаган истиқболли режаларини гапириб 2—3 йил ичида комбинат иқтисодий жиҳатдан оёққа туриб олиши мумкинлигини исботлаб беришди. Шу тариқа хўжалик мустақиллиги сақлаб қолинди.

Шуни айтиш кераккки, жамоа ўз сўзининг устидан чиқди. Қарзлардан қутулди. Агар 1985 йилда бор-йўғи 41 минг сўм соф фойда олинган бўлса, 1990 йилга келиб бу 429 минг сўмга етди. Хўжалик рентабеллиги 2, 6 фоиздан 20 фоизга кўтарилди. Ана шу даврда меҳнатни ташкил этишнинг ижара пудрати усули кенг оммалашди. Илғор тажрибалар ишлаб чиқаришга жорий этилди. Ёпиқ майдонларда томчилаб суғориш ҳамда кичик сиғимда сабзавот етиштириш усуллари билан бугун кўпчилик қизиқмоқда. Буларнинг ҳаммаси ҳосилдорликни ҳар квадрат метр ҳисобига 2, 5—3 килограммга ошириш имконини берди. Ҳозир комбинат йилига куз, қиш ва эрта баҳор ойларида — Тошкент шаҳри аҳолисига 1800 тоннадан ортиқ маҳсулот етказиб бермоқда.

Комбинат меҳнаткашлари 1991 йилни ҳам яхши бошлашди. Буни биргина рақам 1 июнгача аҳолига 2,5 миллион сўмлик сабзавот ва резаворлар сотилганлиги ҳам исботлаб турибди. Ҳа, жамоа ривожланишнинг энг мақбул йўлига чиқиб олгандек эди. Аммо... Хўжалик деҳқонларининг боши узра яна қора булут пайдо бўлди. Иқтисодиётнинг бозор муносабати вилоятдаги барча колхоз-совхозлар қатори уларга ҳам ўзининг салбий ҳукмини ўтказа бошлади.

Яқинда комбинат раҳбари Пўлат Расулзода билан узоқ суҳбат қурдик. У шунчалик куйиб, ёниб, ўзининг фикр-мулоҳазаларини фактлар билан исботлаб гапирар эдики, ёзаман деса уларнинг ҳар бири алоҳида мавзу бўлади.

— Тушунинг, мен бу гапларни шахсан ўзимни ёки бир-икки кишининг манфаатини ўйлаб айтаётганим йўқ, — дейди Пўлат ака. — Ахир, гап бутун бошли жумҳуриятимизда аҳолининг тенг ярмидан ортиғини иш билан таъминлаб турган колхоз ва колхозлар, қолаверса деҳқонлар тақдири тўғрисида бормоқда. Ҳозирги ҳукумат тавсия қилаётган бозор иқтисодиёти деҳқонни яна қўл-оёғини боғлаб қўймоқда. Унга нисбатан шундай адолатсизликка йўл қўйилмоқдаки, у қанчалик тадбиркорлик билан иш кўрмасин, инқирозга учраши аниқ бўлиб қолмоқда.

Долзарб мавзу: даромад, таннарх, ҳаражат

— Келинг, мулоҳазаларимни комбинат мисолида таҳлил қилиб чиқайлик, — деб давом этди П. Расулзода. — Биз бугунги кунда ҳукуматнинг янги солиқ сиёсати тўғрисидаги қонунига асосан 4,4 фоиз ўрнига 37 фоиз ижтимоий суғурта тўловларини тўлашимиз керак. Мана шунинг ўзиёқ бизни қўшимча 500 минг сўмдан маҳрум қилади. Майли, буларни қўйиб турайлик. Ўзингизга маълум, теплица иссиқлик билан тирик. Биз ҳар йили биноларни иситиш учун 18—20 миллион кубметр газ ёқамиз. Илгари газнинг ҳар куб метрига 1 тийиндан ҳақ тўлардик. 1991 йилдан унинг нархи 4,5 тийинга кўтарилди. Яъни 4,5 баробар ошди. Демак, биз газ учун шу йилдан бошлаб қарийб 600 минг сўм қўшимча пул тўлашимиз лозим. Электр энергиясига тўловнинг оширилиши 127 минг сўмга тушаяпти. Қўйингчи, мана шу учта тўловнинг миқдори ошганлиги муносабати билан 1 миллион 304 минг сўм даромадни йўқотамиз. Бу маблағларнинг ҳаммаси пировардида маҳсулот таннархининг кескин қимматлашувига олиб келади.

Мен юқорида асосий рақамлар тўғрисида тўхталдим., холос. Бизга бошқа материал-ресурслар етказиб берувчи ташкилотлар ҳам ўзларининг маҳсулотларини давлат кўрсатмасига амал қилмаган ҳолда сотмоқдаларки, бу бизни янада қийин аҳволга солиб қўймоқда. Агар илгари 1 квадрат метри 1 сўм 32 тийин турадиган ойна 4 сўм 30 тийинга, 1 килограмми 2 сўм 70 тийин турадиган каноп 9 сўмга кўтарилганлиги, техника, эҳтиёт қисмлар, ўғитлар ва бошқа зарур нарсаларнинг ҳам 5—10 баробар ошганлигини ҳисобга олсак, комбинатнинг инқирозга учраши яққол кўриниб қолади. Мен буларга 550 нафар ишчи-хизматчига тўланаётган компенсация ва ишчи хизматчиларимизнинг болаларига, ўзларига тўланаётган нафақаларни ҳисобга олаётганим йўқ. Ваҳоланки, бу маблағ ҳам 800 минг сўмни ташкил этади.

Биз бутун фаолиятимизни, имкониятларимизни ҳисоблаб чиқдик. Барча даромадимизни қўшганда ҳам юқоридаги ҳаражатларни қоплаш у ёқда турсин, кун кўриш учун йилига 500 минг сўмгача қарз олишга мажбур бўлар эканмиз.

Яқинда бу масалада ўз фикр-мулоҳазаларимизни, ҳисоб-китобларимизни Ўзбекистон жумҳурияти Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасига ва Ўзбекистон давлат нархлар қўмитасига етказдик. Афсуски натижа бўлмади. Улар гўё бу ҳаражатлар сабзавотларни янги белгиланган нарх-наво бўйича сотиш ҳисобига қопланади, деган жавобни беришди. Лекин бу фикр мутлақо асоссиз. Чунки сабзавот маҳсулотларига белгиланган янги нархлар бошқа маҳсулотларнинг оширилган нархига қараганда денгиздан томчидек, холос. Буни истаган хўжалик раҳбари тасдиқлаши мумкин.

Шунингдек Вазирлар маҳкамасидан бизга юборилган жавобда гўё хўжаликларга ўзлари етиштирган умумий маҳсулотнинг 40 фоизини эркин сотишга рухсат берилганлиги рўкач қилинган. Тўғри, қонун бўйича шундай. Лекин амалда бунинг акси бўлаяпти-ку! Биринчидан шаҳар деҳқончилик саноати уюшмасининг савдо ташкилотлари биз билан шундай шартнома тузишганки, агар биз ана шу маҳсулотни берсак ихтиёримизда нари борса 10 фоиз (бу 60—70 тонна помидор ва бодринг деган гап) маҳсулот қолади, холос. Бу масаланинг бир томони. Иккинчидан, ҳамон хўжаликларга маҳсулотларни сотишда эркинлик берилган экан, уни истаган жойга олиб бориб сотиш имконияти яратилиши лозим. Ҳозир нима бўлаяпти? Маҳсулотни фақат Тошкент шаҳри ҳудудида сотасан, дейишмоқда. Ахир шаҳарда бу маҳсулотлар керагидан ортиқча-ку! Қолаверса, биз ўз маҳсулотимизни бошқа вилоят, жумҳуриятларга олиб бориб сотсак қўшимча даромад оламиз. Шунингдек, ўзимиз учун зарур мол-мулкка, техникага, эҳтиёт қисмга айирбошлашимиз мумкин бўлади.

1990 йилнинг октябрида бўлган бир воқеани гапириб берай. Комбинатимизда помидор пишиб етилган. Унинг ҳар килограммига кетган ҳаражат 2 сўмни ташкил этган. Ана шундай бир пайтда маҳсулотни оладиган ташкилот йўқ. Давлат томонидан белгиланган нарх ҳам бор-йўғи 40 тийин. Роса сарсонгарчилик бўлди. Охири 115 тонна бодрингни консерва заводига 28 тийиндан топширдик. Бу деҳқон меҳнатини сувга оқизиш билан баробар эмасми?! Бунақада унинг косаси оқарадими. Шу ҳам иқтисод, тирикчилик бўлдими?! Ана шуларни мутасаддиларга ётиғи билан исботлаб, кўрсатиб бердик. Улар эса хотиржамлик билан: «зарар кўрсанглар экманглар», дейишди. Ўзингиз ўйлаб кўринг. Шу ҳам жавоб бўлдими. Ахир уларнинг ўзлари эртага режани рўкач қилиб мажбурлаб эктиришади-ку. Қолаверса, гап аҳолини сархил сабзавот билан таъминлаш устида бораяпти-ку!

Энди савдо ташкилотлари билан тузилган шартномаларга тўхталсам. Маҳсулот харидоргир бўлган пайтда улар уни жон-жон деб, ялиниб-ёлвориб олиб кетишади. Олиб кетишадигина эмас, бизга давлат қўйган ҳақни тўлаб, ўзлари истаганча нарх қўйиб сотишади. Яқинда ўзимиз маҳсулот берадиган сабзавот дўконларини айланиб чиқдим. Буни қарангки, энг арзон помидор 4 сўм. Айрим дўконларда 4,5—5 сўмдан сотилмоқда. Биздан эса уни 3 сўм 50 тийиндан олиб кетишган. Жуда ҳайрон бўлиб қолдим. Э, бу қанақаси десам, улар дўконни ижарага олганмиз, ижара ҳақини қўйяпмиз, дейишди. Буни халқ тили билан айтганда ўроқда йўқ, машоқда йўқ, хирмонда ҳозир дейдилар. Қизиғи шундаки, бу билан ҳеч кимнинг иши йўқ! Шу тариқа умрида ойнаванд далага кириб, маҳсулот етиштириш жабрини тортмаган кишилар биздан кўра яхши фойда кўриб турибди.

Бунисига ҳам чидаса бўлади. Лекин маҳсулот кўпайиб кетган кезларда уларни териб қўйилган помидор ва бодрингларни олиб кетмасликларини қандай баҳолайсиз?! Биз улар билан шартнома тузганмиз. Ана шу шартномага содиқ қолиб маҳсулот сўраб келганларга ҳам рад жавобини берамиз. Улар эса хоҳласа келишади, хоҳлашмаса йўқ. Ўтган йили ана шундай масъулиятсизлик туфайли бир неча тонна маҳсулотни йўқотдик. Хўш, уларнинг танобини тортиб қўядиган, шартномани нега бажармаяпсан, деб сўрайдиган киши борми ўзи! Ахир йил бўйи меҳнат қилиб, маҳсулот етиштирган деҳқонда нима айб?!

Мен ўрни келганда ёпиқ майдонларда сабзавот етиштиришда жуда ўткир бўлиб турган айрим масалалар устида ҳам тўхталмоқчи эдим.

Аввало уруғчилик тўғрисида. Олимларимиз шу пайтгача теплицалар учун мўлжалланган биронта истиқболли помидор ёки бодринг навини яратиб бермадилар. Ахир, қачонгача кутиш мумкин? Тўғри, биз жуда қийинчилик билан бўлса ҳам Голландиядан граммлаб уруғлар олиб келиб экаяпмиз. Масалан, помидорнинг Веранта, Дамбелла, Реанта навлари жуда яхши ҳосил бермоқда. Бодрингнинг Фалко, Фарбио, Огурика навлари ҳам шароитимизга мос келмоқда. Афсуски бу уруғларни сотиб олиш учун валюта керак. Уни топиш анқонинг уруғи! Демоқчиманки, ёпиқ майдонларда мўътадил ҳосил олмоқчи бўлсак, зудлик билан уруғчиликни тартибга солмоғимиз шарт!

Юқорида айтганимдек, бозор иқтисодиёти ўзининг ҳукмини ўтказа бошлади. Энди ижтимоий масалаларни ҳал қилиш ҳам бизни қийнаб қўймоқда. Назаримда буларнинг ҳаммаси деҳқонни қайтадан боши берк кўчага киритиб қўядигандек туюлмоқда.

Куни кеча мутахассисларимиз билан қайтадан ҳисоб-китоб қилдик. Майли, 37 фоизлик солиқ ва бошқа ҳаражатларни бўйнимизга олайлик. Лекин ҳеч бўлмаса, газ ва электр энергияга тўланадиган устама ҳақдан теплицаларни озод қилиш керак. Акс ҳолда биримиз икки бўлмайди.

Ф. МУҲИДДИНОВ,

Абдували Норбўтаев Тошкент қишлоқ хўжалигини механизациялаш ва ирригациялаш муҳандислари илмгоҳининг Ўрта Чирчиқ районида жойлашган Киров номли ўқув-тажриба хўжалигида 10 йилдан буён экскаватор рулини бошқаради. У техника ёрдамида кунига 250—300 кубометр сув ҳавзаларини тозалашга эришмоқда. СУРАТДА: Абдували Норбўтаев.

Суратчи Ж. ЎРОЗБОЕВ.

Вақт беҳуда ўтмасин

Вилоятимизнинг Тошкент районидаги «Ёш техниклар» қўнимгоҳи фаолият кўрсатаётганига унчалик кўп бўлгани йўқ. Шу давр мобайнида мазкур даргоҳда кўплаб ёшлар турли ҳунарларга эга бўлдилар. У ерда амалга оширилаётган ишлар ҳақида тўлиқроқ маълумотга эга бўлиш мақсадида қўнимгоҳ директори Жўра ҚУРБОНОВ билан суҳбатлашдик.

— Жўра ака, суҳбатимиз аввалида ўзингиз раҳбарлик қилаётган қўнимгоҳдаги тўгараклар, уларнинг вазифалари, умуман ўқувчиларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказиш учун амалга оширилаётган тадбирлар ҳақида гапириб берсангиз.

— Ёш техниклар қўнимгоҳи ташкил топган 1978—1979 ўқув йилидан бошлаб ноҳиядаги мактаблар ўқувчиларининг бўш вақтларини мазмунли ўтказишяпти. Ҳозир бу ерда 57 та тўгарак (ҳар бир гуруҳ битта тўгарак ҳисобланади) фаол ишлаб турибди. Булар ихтирочи-дурадгор, радиотехник, сураткашлик техникаси, моҳир қўллар, тўқувчилар тўгараклари ва бошқалардир.

— Ёшларни касб-ҳунарга ўргатишда қайси ташкилотлар ёки шахсан кимлар алоҳида ўрнак кўрсатмоқдалар?

— Бу ҳақда сўз юритилар экан, мен аввало бевосита «Ёш техниклар» қўнимгоҳининг ўзида у ташкил этилган даврдан бошлаб фаолият кўрсатаётган жонкуяр раҳбар Ирода Исломова, Хотам Сайдалиев, Наргиза Раҳмонбердиева ва Шавкат Шотўлаганов номларини алоҳида тилга олишни истардим. Бундан ташқари 1-мактабдан Ирис Дўстов (киномеханиклар тўгараги), 14-мактабдан Маҳсум Камолиддинов (ёғоч ўймакорлиги), 16-мактабдан Бахтиёр Ҳошимов (автомобиль) ва 22-мактабдан Миржалил Соатов (радиотехника) каби мураббийларнинг ёшларнинг бўш вақтини самарали ўтказишда хизматлари айниқса, катта бўлаётганлигини таъкидлаш керак.

— Жўра ака, кадрлар масаласи, жойлардаги бўлинмалар фаолияти ва умуман, мавжуд муаммолар-у истиқбол режалари хусусида нималар дея оласиз?

— Мен юқорида эслатиб ўтганимдек, қатор мактабларнинг мутасадди раҳбарлари ўзлари етакчилик қилаётган масканларда тўгараклар очиб беришимизни сўраб бизга мурожаат этишмоқда. Аммо афсуски ана шу тариқа тўгараклар турини кўпайтириш учун бизда малакали кадрлар етишмайди. Негаки кейинги пайтларда ширкатларнинг кўпайиб, бозор иқтисодиётига ўтиш даврида истеъмол моллари нархининг ошиб бораётганлиги мактабдан ташқари муассасаларда кадрлар қўнимсизлигига сабаб бўлмоқда. Чунки мактабдан ташқари муассасаларда ишлаётган мутахассислар мактабларнинг ўқитувчиларига қараганда деярли 40 фоиз кам ҳақ олмоқдалар. Шу боисдан «Ёш техниклар» қўнимгоҳимизда ҳунар ўрганиб, кейинчалик олий ва ўрта махсус ўқув юртларини тамомлаган Азиз Қувноқов, Олег Ситников, Нодир Йўлдошев ва Темур Қашқабоев каби талайгина шогирдларимиз юқоридаги сабабларга кўра бошқа соҳага ишга ўтиб кетишди.

— Кадрлар масаласи муаммоли бўлса-да, умидли режаларингиз ҳам бордир?

— Албатта. Мактабдан ташқари муассасаларнинг низомида халқ гавжум яшайдиган маҳалла, корхона, ташкилот, қишлоқ кенгашлари қошида болаларни қизиқтирувчи тўгараклар очиш, машғулотларни юқори савияда, ўз вақтида ўтказиб туриш учун барча зарур шароитларни яратиш лозимлиги таъкидланган. Демак, ҳали биз бу борада янада фаолроқ ишлаб, ота-оналар, оталиқ ташкилоти ва умумтаълим мактаблари жамоалари билан ўзаро ҳамкорликни кучайтириб, зарур тадбирларни амалга оширишимиз даркор. Токи ҳар бир ўқувчи у ёки бу ҳунар соҳиби бўлсин. Ёшлар бебошлик кўчаларига кирмай, фойдали машғулотлар билан шуғуллансинлар, бўш вақтлари беҳуда ўтмасин.

Суҳбатдошлар:

М. ТУРОБОВ ва Н. ҲИКМАТУЛЛАЕВ.

● Кашшофлар оромгоҳи ишончли телефон алоқаси орқали ёнғин хавфсизлиги назорати бўлимига боғланган бўлиши шарт.

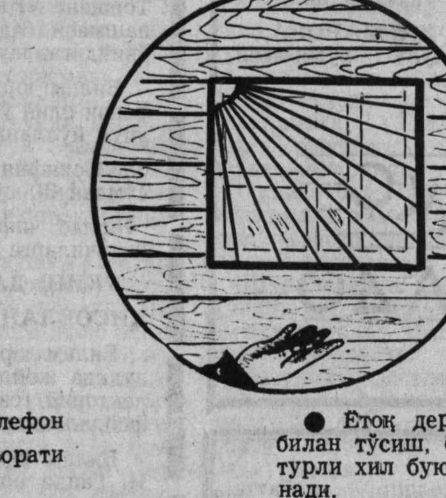

● Ётоқ деразаларини темир панжаралар билан тўсиш, ёрдамчи чиқиш эшикларини турли хил буюмлар билан тамбалаш тақиқланади.

● Электр қутиларида қўлбола ток сақлагичларни ишлатиш, шунингдек, носоз электр симларидан фойдаланиш тақиқланади.

● Ёнғинни ўчириш воситалари кўринувчан ва дарҳол кўзга ташланувчи жойларга ўрнатилади.

КАШШОФЛАР ОРОМГОҲЛАРИ УЧУН ЁНҒИН ХАВФСИЗЛИГИ

Шаҳар ташқарисида жойлашган болаларни соғломлаштириш муассасаларида ёнғин чиқишининг олдини олиш мақсадида Тошкент вилоят ижроия қўмитаси ички ишлар бошқармасининг ёнғиндан сақлаш бўлими ва Тошкент вилоят кўнгилли ўт ўчирувчилар жамияти

ШУНИ ЭСЛАТИБ ЎТАДИ:

Кашшофлар оромгоҳларининг ёнғин хавфсизлигини таъминлаш учун шу муассасаларнинг раҳбарлари жавоб беради.

Навбатдаги смена бошланиши олдидан хизмат кўрсатувчи ва тарбиячи ходимлар билан ёнғин хавфсизлиги чоралари тўғрисида йўл-йўриқ суҳбатини, бирламчи ўт ўчириш воситаларини қўллаш, ёнғин муҳофазаси хизматини чақириш бўйича амалий машғулотлар ўтказиш керак. Хизмат кўрсатувчи ходимларнинг ёнғин рўй берганда бажариладиган ҳатти-ҳаракатларини ишлаб чиқиш, болаларга ёнғин хавфи ҳақида маълум қилиш ва уларни ётоқ биноларидан, клубдан, ошхонадан олиб чиқиб кетиш тартиби аниқланади.

Ёнғинга қарши ҳолатга амал қилиниши устидан узлуксиз назорат олиб бориш учун хизмат кўрсатувчи ходимлардан кўнгилли гуруҳ ҳамда юқори синф ўқувчиларидан ёнғин ўт ўчирувчилар гуруҳи ташкил қилиб оромгоҳ кеча-кундуз навбатчилик ўрнатилиши талаб қилинади.

Кашшофлар оромгоҳини район ёнғин хавфсизлиги ёки ички ишлар бўлими билан телефон ёки радио алоқасини таъминлаш шарт.

Чордоқларнинг ёнувчи тархлари ёнғиндан муҳофаза қилувчи воситалар билан ишланган бўлиши керак. Чордоқларнинг туйнук деразаларига ойна солинган ва улар маҳкам беркитилиши зарур.

Оромгоҳ ҳудуди ёнғинга қарши асбоб-анжомлар ва бирламчи ўт ўчириш воситалари (ёнғин ўчиргичлар, болталар, чангаклар, белкураклар, челаклар ва бошқалар) билан таъмин этилсин. Ёнғинга қарши сув ҳавзалари сув билан тўлдирилиб, мотопомпалар ёки электр насослари ўрнатилиб, улар етарли миқдордаги ичаклар билан таъминланиши керак.

Электр симлари, биноларни ва оромгоҳ ҳудудини ёритиш манбалари электр ускуналаридан фойдаланиш мосламалари қоидаларига мувофиқ тайёрланган бўлиши зарур.

ҚУЙИДАГИЛАР ҚАТЪИЙ МАН ҚИЛИНАДИ:

— оромгоҳ ҳудудида гулхан ёқиш, қуриган ўт-ўланларни ва аҳлатларни ёндириш, таом тайёрлаш учун ўчоқлар қуриш, чекиш. Фақат оромгоҳдан камида 100 метр узоқликда жойлашган махсус жиҳозланган майдончаларда кашшофлар гулханини ёқишга рухсат берилади. Шабада эсиб турганда гулхан ёқиш тақиқланади;

— бинолардан ташқарига чиқиладиган ёрдамчи эшикларни тамбалаш;

— деразаларни темир панжаралар билан тўсиш;

— маиший ва кир қуритиладиган хоналардан бошқа жойларда дазмоллар, электр плиталар ва бошқа иситиш асбобларидан фойдаланиш.

Ёнғин чиққан ҳолларда бу ҳақда дарҳол ёнғиндан сақлаш ёки милиция бўлимига хабар қилиб, болалар ва мол-мулкларни хатарсиз жойга олиб чиқиб кетиш ҳамда мавжуд воситалар ёрдамида оловни ўчиришга киришиш керак.

Фақат юқорида келтириб ўтган қонун-қоидаларга амал қилсангиз, кашшофлар оромгоҳларини ёнғин чиқишидан огоҳ этган бўласиз.

Ёнғин хавфсизлиги қоидаларига риоя қилиш бўйича тўлароқ маълумот олиш учун давлат ёнғин назоратининг яқин атрофдаги район бўлимига ёки кўнгилли ўт ўчирувчилар жамиятига мурожаат қилинг.

Тошкент вилоят ижроия қўмитаси ички ишлар бошқармасининг ёнғиндан сақлаш бўлими. Тошкент вилоят кўнгилли ўт ўчирувчилар жамияти

ЭШОН ҲАЗИНИЙ

ЎЗ замонасида Эшон Ҳазиний номи билан машҳур бўлган бу шоир Муқимий, Фурқат ва Завқийга катта замондош эди. Аммо Ҳазинийнинг ҳаёти ҳақидаги маълумотлар бизгача жуда кам етиб келган. Айрим узуқ-юлуқ хабарларга қараганда у XIX асрнинг ўрталарида Қўқон атрофидаги қишлоқлардан бирида деҳқон оиласида туғилган. Қўқон мадрасаларида жуда яхши таҳсил кўрган. Истеъдодли муллавачча тез орада Ҳазиний таҳаллуси билан замондошлари ўртасида етук шоир сифатида машҳур ва манзур бўлган. Таҳаллусидан ҳам кўриниб турибдики, шахсий ҳаётида ҳам, одамлар билан муносабатда ҳам жуда камтарин ва ҳокисор бўлган. У ўз шеърларида шариат ақидаларини, комил инсонликни, имон ва эътиқодни, поклик ва ҳалолликни, чин мусулмонлик фазилатларини ташвиқ ва тарғиб қилган.

Ҳазиний жуда нозиктаъб лирик шоир ҳам эди. Унинг бизга маълум бўлган жуда оз, аммо жуда соз лирик бадиалари ўша замонлардаёқ машҳур ҳофизлар томонидан куйга солиниб куйланган. Эл оғзига тушган. Айниқса, унинг «Тонг отгунча» радифли ғазалига деярли барча замондошлари таҳмис боғлаганлар.

1915 йилда «Туркистон вилоятининг газети»да кичик бир хабар эълон қилиниб, **«Хўқанд шоирларининг саромади Эшон Ҳазиний ҳазратлари вафот этди»**, дейилган. Ҳозиргача Ҳазинийнинг ҳаёти ва ижоди ҳақида жиддий тадқиқот олиб борилган эмас.

Қуйида Эшон Ҳазиний меросидан бир жуфт ғазални муштарийлар эътиборига ҳавола этмоқдамиз.

Муҳсин ЗОКИРОВ,
филология фанлари номзоди.

● «Баёзи Ҳазиний»дан намуналар

Жаҳони бевафодин охири бир кун кетар бордур.
Бу дунё бир работ ҳар ким қўниб бир-бир ўтар бордур.

Ишонма боғу тоғу, молу мулку, тахту бахтингга,
Қуёшдин ибрат олғил турмайин охир ботар бордур.

Агар минг йил умр кўрсанг жаҳонға подшо бўлсанг,
Бўлуб хоки мазаллат гўр аросида ётар бордур.

Ибодат айлагил тангримға доим ухламай тунлар,
Имонингни саломат этгали неча хатар бордур.

Игитлик даврини сургил, қариб тоат қилурсан деб,
Савобингга худо муҳтож эмас деб, ўргатар бордур.

Ҳазиний бандаликда бас юрурсан бехабар ғофил
Гар аммо котибин ким хайру шўрингни битар бордур.

* * *

Неча доноларни нодон айлади ишқ мижоз,
Ёрининг кўйида сарсон айлади ишқ мижоз.

Ҳар киши Мажнун бўлуб, Лайлини гар қилса талаб,
Масканин дашту биёбон айлади ишқ мижоз.

Теша урди Кўҳкан Ширинни ҳажрида мудом,
Ваъда-и васли-ла бежон айлади ишқ мижоз.

Тоҳури ғурбат кашида ўлди Зуҳро кўйида,
Ери наҳорин қизил қон айлади ишқ мижоз.

Шайх Санъондек Валийни бўйниға зуннор осиб
Ҳукми тарсо барча хубон айлади ишқ мижоз.

Юсуфим деб йиғлатиб Яъқубни қирқ йилғача
Манзилини байтулаҳзон айлади ишқ мижоз.

Ҳосил этмасдин Зулайҳо матлабин жононидин
Охириким зиндонистон айлади ишқ мижоз.

Эй Ҳазиний, мавлавий Жомий билан Маҳдумни кўр,
Ул чини Мирзони туғён айлади ишқ мижоз.

ДОНОЛАР НАҚЛИДАН

Киши табиати фош этса идрок
Фақат яхшиликка этар иштирок.
Илмдан бебаҳра қолади таъби
Бадфеълликдан кечиб бўлолмаса пок

* * *

Эй, хожа, таскин топ дил бўлса ношод,
Ўз ор-номусингдан сўрагил имдод.
Ходимингдан ўтган бўлса хатолик
Собиқ хизматларин унинг этгил ёд.

Абдулқодир БЕДИЛ.

●

Унутмагилки, сен туғилганинг он
Барча хандон эди, сен эса гирён.
Шундай яшагинки, кетар чоғингда
Барча гирён қолсин, сен боргил хандон.

* * *

Шамдек бўл, шамни кўр, куйиб қалбу тан
Ўзгалар базмини қилади равшан.
Булут бўл, сув бериб қуйганда ёмғир
Гулни ҳам, хасни ҳам суғорар бир-бир.

Абдураҳмон ЖОМИЙ.

●

Ёмонлик уруғин экмагил зинҳор,
Ёмонлик етказур ўзингга рўзгор.
Ёмонликдан доим узоқ-узоқ бўл,
Оқил бўл, яхшилик бирла иноқ бўл!

Абулқосим ФИРДАВСИЙ.

●

Ёмон, яхшиликни билса ҳам ёмон,
Ит-итдир бўлса-да, яхши посбон.

* * *

Бандасану шоҳ даъвосин этасан,
Қандай шоҳсан ёмонлик ўрнатасан?!

Низомий ГАНЖАВИЙ.

●

Ҳар нарсага боғлама кўнгил,
Кўнгил узмоқ сўнг бўлар мушкил.

* * *

Ким қилса жафо, ситамни теша
Ўз илдизига урар у теша.

Саъдий ШЕРОЗИЙ.

ЭЪЛОНЛАР БУРЧАГИ

Ўзбекистон ССР халқ таълими вазирлиги
Ўзбекистон ташаббускорларнинг марказий касаба иттифоқи
Жумҳурият ўқув ишлаб чиқариш маркази
1991—1992 ўқув йилига

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Жумҳурият ўқув-ишлаб чиқариш маркази, тўқимачилик, тикувчилик саноати, давлат ва тижорат, хусусий, кооператив корхоналари учун юқори малакали йигирувчилар, тўқувчилар ва тикувчи мутахассислар тайёрлайди.

Марказга 9, 10, 11-синфни битирган қизлар имтиҳонсиз қабул қилинади.

9—11-синф маълумотига эга бўлган ўқувчилар касб ўрганиш билан бир қаторда ўрта маълумотли бўлишади. Ўқиш муддати 2 ва 3 йил. Бу группа ўқувчилари давлат таъминотида бўлади ва ишлаб чиқариш практикаси даврида 100 фоиз маошларини оладилар.

Ўрта маълумотга эга бўлган ўқувчилар учун ўқув муддати 1 йил ва бу группа ўқувчиларига 100 сўм миқдорида стипендия ҳамда ишлаб чиқариш практикаси даврида иш ҳақининг 100 фоизи берилади.

Жумҳурият ўқув-ишлаб чиқариш марказини аъло баҳоларга битирган ўқувчилар қуйидаги олий ўқув юртлари ва техникумларга ўқишга киришда имтиёзли ҳуқуқлардан фойдаланишади:

Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат олий билимгоҳи.
Тошкент политехника олий билимгоҳи
Тошкент халқ хўжалиги олий билимгоҳи
Тошкент давлат педагогика олий билимгоҳи
Тошкент политехникуми.

11-синф маълумоти билан ўқишга қабул қилинганлар юқорида кўрсатилган олий билимгоҳларнинг кечки ва сиртқи бўлимларида ҳам ўқишлари мумкин.

Жумҳурият ўқув-ишлаб чиқариш марказидаги ўқув вақти меҳнат стажига киритилади.

Бошқа шаҳардан келганларга ётоқхона берилади ва прописка қилинади.

Марказга тижорат кооператив ва бошқа корхоналарда ишлаш учун Тошкент шаҳрида ва шаҳар атрофи ноҳияларида яшовчилар қуйидаги мутахассисликлар бўйича ўқишга қабул қилинади. Ўқиш пулли.

Конструктор-модельер-кийимларни бичувчи, тикувчи, тайёрловчи. Ўқиш муддати — 10 ой;

Котиба-машинисткачи стенографистка — ўқиш муддати — 6 ой;

Автомашина ҳайдовчилари — ўқиш муддати — 3—6 ой.

Марказ медицина комиссиясига йўлланма беради.

Ўқишга кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар: бош директор номига ариза, туғилганлиги ҳақида гувоҳнома (ёки паспорт), турар-жойидан справка, маълумоти ҳақидаги гувоҳнома (ёки аттестат), 6 та 3х4 см. катталикдаги фотосурат.

Манзилгоҳимиз: 700081, Тошкент шаҳри, М. Мироқилов кўчаси, 68-уй (7, 9, 11, 24, 28-трамвайлар; 13, 16-троллейбуслар; 38, 58-автобусларнинг «Бобур номли боғ» бекати). Телефонлар: 55-78-28, 55-78-30, 55-78-32.

«ҚИЗИЛ ТОНГ» ТИКУВЧИЛИК ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ БАЗАСИДАГИ

48-ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ

аёллар, эркаклар ва болаларнинг устки кийимларини тикиш бўйича моҳир чевар бўлиб етишиш истагида бўлган 9—11-синф битирувчиларини

ЎҚИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

МАШҒУЛОТЛАР ЎЗБЕК ВА РУС ТИЛЛАРИДА ОЛИБ БОРИЛАДИ.

9-синфларни битирганлар 1—3 йил ўқийдилар ҳамда бепул овқат ва кийим-бош билан таъминланадилар. Бир йиллик таълим дастури бўйича ўқийдиганлар касбий маълумот ҳамда тикувчи малакасини эгаллайдилар ва Тошкент «Қизил тонг» тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси база корхонасига ишга юбориладилар. 3 йил ўқийдиганлар касбий ва тўлиқ ўрта маълумот оладилар.

Билим юртини имтиёзли битирган ўқувчиларнинг 10 фоизи олий ўқув юртлари ва техникумларга ўқишга кириш учун йўлланма оладилар.

11-синфни битирганлар 6 ой ўқийдилар ва ойига 39 сўмдан 60 сўмгача стипендия оладилар.

Ишлаб чиқариш практикасини ўташ даврида барча ўқувчиларга иш ҳақининг 50 фоизи берилади.

ЎҚИШ ДАВРИ МЕҲНАТ ФАОЛИЯТИГА ҚЎШИБ ҲИСОБЛАНАДИ.

Билим юрти ўқувчилари «Қизил тонг» фабрикаси ҳудудида жойлашган маиший ва тиббий хизматлар, профилакторий, саноат моллари ва озиқ-овқат дўконларидан фойдаланишлари мумкин.

Билим юрти қошида ўқувчилар «Модалар театри» ва И. Ганди номидаги Тикувчилар маданият саройи базасидаги ҳар хил ижодий, спорт тўгараклари ишлаб турибди.

Кирувчилар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар: директор номига ариза, туғилганлиги ҳақида гувоҳнома ёки паспорт, маълумоти тўғрисидаги гувоҳнома, тиббий маълумотнома, турар жойидан ва ота-онасининг иш жойидан маълумотномалар, 3×4 см катталикдаги 4 та фотосурат.

Билим юрти манзили: 700061, Тошкент шаҳри, Чехов кўчаси, 5«а» уй (1, 2, 3, 9, 24, 26-трамвайлар; 1, 5, 8, 17, 20-троллейбуслар; 2, 3, 25, 60, 71, 80-автобусларнинг «Қизил тонг» тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмаси» бекати).

«ПАХТАКОР» МАРКАЗИЙ СТАДИОНИДА
19 ИЮНЬ СОАТ 18.30 ДА
СССР 54-чемпионати олий лиганинг

«ПАХТАКОР» (Тошкент) — «МЕТАЛЛУРГ» («Запорожье) **командалари ўртасида**

ФУТБОЛ

Билетлар «ПАХТАКОР» Марказий стадиони кассаларида сотилади.

Оммавий талабномалар қабул қилинмоқда.

● Китоблар оламида

«СОДДА ГУЛЛАРИМ»

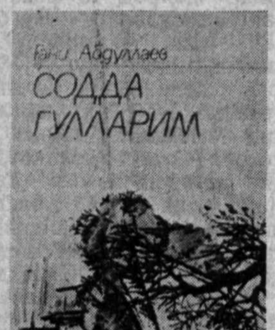

ҒАФУР Ғулом номидаги нашриёт-матбаа бирлашмаси йирик ҳажмдаги китобларни нашр этиш билан бир қаторда баҳоли қудрат ёш ва бошловчи қаламкашларнинг ижодига ҳам аҳамият бермоқда. Хусусан, бу ерда бозор иқтисодиёти туфайли муаллифларнинг ўзлари ҳисобидан китоб чиқариш ҳам йўлга қўйилмоқда. Ана шу йўл билан чоп этилган тўпламлардан бири «СОДДА ГУЛЛАРИМ» деб аталган. Унда жамланган қатралар Ғани АБДУЛЛАЕВнинг нигоҳига тушган ҳаётий воқеалардир.

Ғани Абдуллаев — Калинин ноҳиясидаги «Партия XX съезди» жамоа хўжалигида боғбонлик қилади. Унинг машқлари «Тошкент ҳақиқати» рўзномасида кўп марта эълон қилинган. Бу қатралар шунчаки тизмалар бўлиб қолмай, улар муаллифнинг ўй-хаёли ва тафаккурида пишитилиб, сўнг қоғозга туширилган ижод намуналаридир. Шу боисдан ҳам тўплам сўзбошисида Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси, Ҳамза номидаги жумҳурият Давлат мукофотининг совриндори Ўткир Ҳошимов шундай ёзади: «Ғани Абдуллаев ҳеч қачон ёзувчиликни даъво қилмаган. Фақат ўз туйғуларини одамлар билан баҳам кўргиси келади. Шу боисдан унинг машқларини ҳар томонлама мукаммал деб бўлмаса-да, уларда дилкашлик бор, самимият бор, табиат ва инсон деб аталмиш долзарб мавзу, деҳқон меҳнатини улуғлашга интилиш бор».

Дарҳақиқат, китобдаги ҳаётий қатралар ўқувчини бефарқ қолдирмайди. Жамиятимизда енгил-елпи турмуш кечиришни истовчилар оз эмас. Бир ривоятда мағриб томондан бир тўп оломон осон ҳаёт кечириш учун машриққа келар экан. Улар бу ерликларнинг меҳнатсеварлигидан, ғурурсизлигидан ва эътиқодсизлигидан фойдаланиб, жуда ҳам эркин ва текинхўрлик билан яшашаркан. Бироқ кунларнинг бирида худонинг ғазаби келиб мағрибдан келганларни тўнғизга айлантирибди. Худди ана шу ривоятга ўхшаш маънони биз Ғ. Абдуллаевнинг «Қўшиқ» қатрасида учратамиз. Чунки бу қатрада қамишнинг бутун ёз бўйи шамолга ҳилпираб ўтказган умридан оқибат ҳеч кимга фойда бўлмайди, балки қамишни тўплаб ёқсангиз ҳам оловидан роҳатлана олмайсиз, шунинг учун ток занги каби чайир, бақувват ва меҳнатсевар бўлмоқ лозим, токи одамлар ҳам завқлансин...

Сиз Ғани Абдуллаевнинг мазкур китобида «Бинафша», «Нишона», «Ер алданмайди» сингари сермазмун қатралари билан танишар экансиз, ҳаётда ҳали ўзингиз кўрмаган ёки шоҳиди бўлмаган воқеалар тасаввурингизда намоён бўлади. Муаллифнинг қатралари бизни лаҳза бўлса-да, ўз тақдиримиз ва келажагимиз борасида ўйлашга ва фикрлашга ундайди. Зеро, бу мўъжаз китобча ўзининг ана шу каби фазилатлари билан китобхонларни бефарқ қолдирмайди деган умиддамиз.

Т. ЕРҚУЛОВ.

АКС-САДО

«ИНСОНИЙЛИКНИ УНУТГАН ЭР, ЁНАЁТГАН АЁЛ ВА ЖОВДИРАГАН КЎЗЛАР...»

Рўзномамизнинг шу йил 1 июнь сонида юқоридаги сарлавҳа остида эълон қилинган мақолага муштарийларимиз ўз фикр-мулоҳазаларини билдириб, мактублар йўллаганлар. Қуйида уларнинг айримлари билан танишасиз.

ҚАТТИҚ ТАЪСИРЛАНДИМ

Ҳурматли муҳарририят! Рўзномангизнинг 1 июнь сонида берилган «Инсонийликни унутган эр, ёнаётган аёл ва жовдираган кўзлар...» сарлавҳали мақолани ўқиб, қаттиқ таъсирландим. Ферузанинг аччиқ қисматини ўйлаб кўзларимга ёш келди. Ахир у ҳам Инсон, Аёл, Она эди-ку?! Не-не орзу-умидлари бор эди бу дунёда? Идрисовлар хонадонига келин бўлиб келаётганида, Шавкат билан бир ёстиққа бош қўяётганида ана шу орзулари ушалишини, умр йўлдоши билан қўша-қаришни ният қилгандир балки? Афсуски, у бир кун келиб, ҳаётини бирга боғлаган киши туфайли ўлим топишини хаёлига ҳам келтирмаган бўлса керак. Лекин, уни шундай йўл тутишга мажбур этган, хўрлик-у азобларга дучор этган шахсга берилган жазо муддатини жуда оз деб биламан. Бундай ичкилик туфайли имони ва виждонидан айрилган кимсаларга нисбатан шафқатсиз бўлиш керак деб ўйлайман. Токи у бошқалар учун сабоқ бўлсин.

У. ХОЛБОЕВА,
Ангрен шаҳри.

ЯШАШ УЧУН КУРАШИШ КЕРАК

«Мен «Тошкент ҳақиқати» саҳифаларида «Оқибат», «Одамлар ва тақдирлар», «Суд ҳукмидан сўнг» рукни остида бериладиган мақолаларни мунтазам ўқиб бораман. Шу йилнинг 1 июнь сонида берилган «Инсонийликни унутган эр, ёнаётган аёл ва жовдираган кўзлар...» мақоласини ўқиб чуқур ўйга толдим. Аёллар — энг аввало она эканликлари учун ҳам доимо улуғланиб, ардоқланиб келинганлар. Муқаддас Ҳадисда ҳам «Жаннат оналар оёқлари остидадур», деб ёзилган. Наҳотки ана шундай иззат-икромга, ҳурмат-эҳтиромга лойиқ аёл бугунги кунда иложсизликдан ўзини ажал комига отса?! Уни шундай йўл тутишга мажбур этган кимса эса ўз турмуш ўртоғи, фарзандларининг отаси эканлигини ўйласанг даҳшатга тушасан. Тўғри, Шавкат қилмишига яраша жазосини олар, жазо муддатини ҳам ўтаб қайтар. Лекин у бировнинг гулдек фарзандини бевақт ҳазон этганини, энг даҳшатлиси суюкли фарзандларини онасиз қолдириб умрбод қалбларини доғлаганини ўйлаб виждони (агар виждони бўлса албатта!) қийналармикан? Бу эса унинг учун энг олий жазо бўлиши муқаррар.

Лекин мен шу ўринда яна бир фикримни билдирмоқчиман. Яъни, Ферузани ҳам оқламоқчи эмасман. Инсон ҳаётда ўзи учун, яшаш учун ҳам курашмоқни билиши керак. Ахир шундоқ ҳам инсонга жуда қисқа умр берилган. Шундай экан, ҳеч қачон ўлимни сўнгги чора деб билмаслик керак. Наҳотки Феруза шундай йўл тутаётганида онасини, қолаверса, ўзининг меҳр-муҳаббати, парваришига муҳтож икки ёш гўдаги тақдирини чуқуррок ўйламади? Энди бегуноҳ икки фарзанднинг ҳоли не кечади? Шунинг учун ҳам мен тушкунликка тушган баъзи бир қизларимга мурожаат этмоқчиман. Ҳеч қачон ўлимни сўнгги чора деб билманг! Инсон ҳаётга бир марта келади. Шундай экан яшаш учун курашмоқни ҳам билинг!

Ҳ. МУЗАФФАРОВА,
кўп болали она.

ЎЗИМИЗНИ ҲАМ ЎЙЛАЙЛИК

«АЛЛА ФАРЁДГА АЙЛАНМАСИН» МАҚОЛАСИНИ ЎҚИБ

«Тошкент ҳақиқати»нинг 7 июнь сонида эълон қилинган «Алла фарёдга айланмасин» мақоласини ўқиб, қаттиқ таъсирландим. Дарҳақиқат, муаллифлар жуда долзарб мавзуни қаламга олганлар. Жамиятимизда учраётган лоқайдлик, кишилар тақдирига бефарқлик каби иллатлар хусусида холис фикр юритганлар. Тиббиётимиз оқсаётгани шундоқ ҳам моддий база ночорлиги устига шифокорларнинг малакасизлиги ва масъулиятсизлиги мақоладаги каби кўпгина нохуш воқеаларга сабаб бўлаётганлиги ҳеч кимга сир эмас.

Ҳақиқатан ҳам, қайта-қайта бонг уриб айтилаётганига, тегишли чора-тадбирлар кўрилаётганига қарамай тиббиётимизда ўзгаришлар жуда кам сезиляпти. Аксарият шифокорлар энг зарур пайтда ўзларига умид ва илтижо билан боққан кишиларга бефарқ муносабатда бўладилар. Охир-оқибат бемор ўлим билан олишиб, ҳаётининг сўнгги дақиқаларини яшаётган чоғларидаги югур-югурлар эса бефойда бўлади. Худди шундай ҳолатлар нафақат Калинин, балки вилоятимизнинг бошқа районларида ҳам учраб туради, десам хато бўлмаса керак.

Лекин шу ўринда яна бир нарсани таъкидламоқчи эдим. Мақолада кўрсатилгандек, аксарият қишлоқ аёллари ўз саломатликларига бефарқ қарайдилар. Ваҳоланки, улар далада қуёш тиғи остида эркаклар билан баб-баробар жисмоний меҳнат қиладилар. Яна бунинг устига қанчадан-қанча уй-рўзғор юмушларию, бола-чақа ташвишларидан ортиб ўз саломатликларини ўйлаш, уни асраш учун имкон тополмайдилар. Бирор касалга чалинганларида эса ўтиб кетар, деб эътиборсизлик қиладилар, вақтида шифокорга мурожаат этмайдилар. Оқибатда касални ўтказиб юбориб, уни даволаш мураккаблашгандаги врачларнинг муолажалари наф бермайди ва яна барча айбни тиббиётга ағдарамиз. Мен бундай мисолларга, рўзномага келаётган шикоят хатларини ўрганиш чоғида кўп бора дуч келганман. Шунинг учун ҳам мен меҳнаткаш, жафокаш аёлларимизга мурожаат этмоқчиман: ҳурматли опа-сингиллар, дугонажонлар, ўзимизни ҳам ўйлайлик, соғлиғимизга бефарқ бўлмайлик, фарзандларимиз учун кераклигимизни унутмайлик.

З. ҲАЙДАРОВА,
«Янгийўл» рўзномаси ходими.

АКС-САДО

● Муҳарририятга хатлар

МАСЪУЛИЯТНИ ҲИС ЭТСИНЛАР

ЎЗБЕКИСТОННИНГ Давлат тили тўғрисидаги қонуни қийинчилик билан бўлса ҳам жойларда амалга оширилмоқда. Тошкент кўчалари ва хиёбонларини айлансангиз, бунинг гувоҳи бўласиз. Кўчаларнинг номланиши, ошхона ва дўконларнинг пештоқларидаги ёзувлар, автобус ва трамвайлардаги йўналиш кўрсаткичлари асосан ўзбек тилида ёзилган.

Хўш, пойтахтдаги корхона ва муассасаларда, ташкилотларда бу иш қандай аҳволда? Афсуски, шаҳардаги чарм-пойабзал ишлаб чиқариш бирлашмасида қонунни ҳаётга тадбиқ этиш мутлақо кишини қониқтирмайди. Корхонадаги баъзи ишчи-хизматчиларнинг ёзма талабларидан кейин бироз силжиш бўлганга ўхшади, баъзи бир шиорлар ўзбек тилида ёзилди. Хоналарнинг эшикларидаги ёзувлар икки тилда ёзиб чиқилди. Эълонлар икки тилда қайд этила бошланди. Лекин шу билан ҳамма иш тўхтаб қолди. Бир неча шиор ва кўрсаткични ўзбек тилида ёзиш билан Давлат тили ҳақидаги қонун амалга ошиб қолмайди-ку! Корхонада ўзбек тилини ўрганиш курслари ташкил этилган. Дарсларга ҳар бир курс учун ҳафтада икки соатдан вақт ажратилган. Дарсларни олиб борувчи Муаттар Очилованинг айтишича, ҳар бир курсда 34 нафардан ўрганувчи қатнашиши керак. Лекин гуруҳларни бир ерга йиғиш жуда қийин. Дарсда қатнашиш жуда қониқарсиз. Мен дарсда иштирок этган куним ҳам фақат ўн бир киши машғулотда қатнашди. Курслар ташкил этилганлиги учун корхона анчагина маблағ сарфламоқда. Агар иш шу аҳволда давом этаверса бу маблағлар ҳавога совурилиши ҳеч гап эмас. Бу кетишда Давлат тилини ўрганиш учун 8 йил ҳам камлик қилиб қолади.

Қонуннинг 28-моддасида: «Ўзбекистон ССР давлат ҳокимияти ва давлат бошқарув муассасаларининг, шунингдек, корхоналар, ташкилотлар ва идораларнинг раҳбарлари ўзларига бўйсунувчи соҳа доирасида ушбу Қонун талабларига риоя қилинишига шахсан жавобгардирлар», дейилган. Лекин айрим корхона ва муассасаларнинг раҳбарлари қонунни амалга ошириш учун ўзларида масъулият ҳис этмаяптилар, баъзилар бу ишга менсимай қараяптилар.

Давлат тилини амалга ошириш комиссиясининг аъзолари, депутатлар вақти-вақти билан корхона ва ташкилотларга бориб қонуннинг қандай амалга оширилаётганини назорат қилиб турсалар ёмон бўлмасди. Депутатларимизнинг кўпчилиги сайловолди дастурларида Давлат тилини амалга оширишда бутун кучларини ишга солишга ваъда берган эдилар. Қани ўша ваъдалар? Давлат тили ҳақидаги қонунни амалга ошириш ҳар биримизнинг олдимизга катта талаблар қўяди. Ўзбекистоннинг сиёсий ва иқтисодий мустақиллиги ҳам кўп жиҳатдан тил муаммоларининг ҳал этилишига боғлиқ. Шундай экан, бу эзгу ишдан ҳеч ким ўзини четда тутмаслиги лозим.

Турсунбой ҲОТАМОВ,
ишчи.

ТИЛИМИЗГА ЭЪТИБОР ҚАНИ?

ЖУМҲУРИЯТИМИЗДА Давлат тили ҳақидаги Қонун кучга кириши эвазига кўплаб кўчалар, муассасалар, турли ишхоналар асл номига қайтарилиб, кўрсаткичлар ҳам она тилимизда қайд этилди. Бу қувонарли ҳолдир, албатта. Аммо қонун амалиёти Оҳангаронга етиб келмаганга ўхшайди. Бу ҳолни, айниқса, мактаблар, корхона ва ташкилотлар мисолида яққол кўриш мумкин. Масалан, ноҳиядаги мактаблар, жамоа хўжаликлари Попович, Дзержинский, Куйбишев, Серго, «ВЛКСМ 50 йиллиги», «Октябрь», Ворошилов каби номларда...

Энди битта ўринли савол туғилади: **нега пойтахтдаги жой номларини халқимиз севган кишилар исми билан ўзгартириш мумкину Оҳангаронда мумкин эмас?**

Бу саволга ноҳиямизнинг раҳбарлари жавоб берадилар, деб ишонамиз.

Абдурафиқ МАҲКАМОВ,
Айритом қишлоғи.

Муҳаррир
Н. НАСИМОВ.

Тошкент ҳақиқати («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА»)

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 325748, 337916; масъул котиб — 334808, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; бўлимлар: мафкура — 325778, 337010; қишлоқ хўжалиги — 325647; саноат, қурилиш ва транспорт—325749; маҳаллий Кенгашлар ҳаёти—325733; ижтимоий масалалар — 325556; маданият — 325767; адабиёт ва санъат — 325553; ёшлар ҳаёти, ахборот, ҳарбий-ватанпарварлик ва спорт — 325645; хатлар ва оммавий ишлар — 334048, 325354; жамоатчи кенгаш қабулхонаси — 334048, 325354; эълонлар бўлими — 325727.

Индекс: 64672. Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Буюртма—5569. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 22.15.